

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Jiřina Vymazalová

Pojetí člověka, společnosti a morálky C. G. Junga

Olomouc 2019

PhDr. Petr Zima, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením PhDr.Petra Zimy, Ph.D. za použití uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 19. 6. 2019.

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji vedoucímu své diplomové práce PhDr. Petru Zimovi, Ph.D. za jeho odborné vedení a cenné rady při psaní této práce.

Děkuji své rodině a nejbližším za podporu a vstřícnost nejen při zpracovávání této práce, ale i po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	6
1 Život C. G. Junga	8
1.1 Jung jako dítě	8
1.2 Jung jako student	9
1.3 Jung a počátky jeho psychiatrické praxe	11
1.4 Jung a Sigmund Freud	13
1.5 Jung a analytická psychologie	13
1.6 Jung jako představitel psychodynamické (hlubinné) psychologie.....	15
2 Pojetí lidské duše	18
2.1 Duše, psýché a duch.....	19
2.2 Osobnost člověka	20
2.2.1 Typologie osobnosti	22
2.3 Jungovo chápání života.....	24
2.4 Jungovo chápání smrti	25
3 Jednotlivec a společnost	27
3.1 Jungovo chápání vědomí a nevědomí	27
3.1.1 Osobní a kolektivní nevědomí.....	30
3.2 Archetypy nevědomí	31
3.2.1 Archetyp Stínu a Persony	32
3.2.2 Archetyp Anima a Animy	34
3.2.3 Archetyp Velké matky	37
3.2.4 Archetyp Moudrého starce	38
3.2.5 Archetyp Bytostného (pravého) já	38
4 Chápání morálky, dobra a zla v díle C. G. Junga	41
4.1 Vnímání dobra a zla	42

4. 2 Problematika svědomí	42
5 Pojetí víry a Boha v Jungově díle	44
5. 1 Jung a jeho osobní vyznání	46
5. 2 Archetypy a jejich role v psychologii náboženství	48
6 Využití tématu v hodinách výchovy k občanství a společenských věd.....	50
ZÁVĚR	53
PRAMENY A LITERATURA	54
ELEKTRICKÉ ZDROJE	56

ÚVOD

Carl Gustav Jung je jedním z významných představitelů hlubinné psychologie. Tento švýcarský psychiatr během své životní práce přinesl mnoho významných poznatků z oblasti lidské psychiky. Společně se Sigmundem Freudem a Alfredem Adlerem se stal předním odborníkem psychoanalýzy. Je zakladatelem analytické psychologie, působil v rovině teoretické a především praktické. Při vzniku svých teorií čerpal ze své celoživotní psychiatrické praxe a stal se významným myslitelem 20. století. Jeho myšlenky, názory, teorie jsou cenné nejen v kontextu společenských věd, ale jejich přínos lze spatřit i v každodenním životě. Lidská psychika, duše, osobnost je složitý komplex, jenž díky dílu Carla Gustava Junga můžeme více pochopit. Získané poznatky práce nás mohou obohatit, ale také s nimi můžeme pracovat prakticky v našem životě.

Práce si klade za cíl zjistit a analyzovat vybrané poznatky v rámci analytické psychologie Carla Gustava Junga v oblastech lidské duše, společnosti, morálky, dobra a zla, víry a Boha. Je členěna do kapitol a podkapitol dle následujících témat: Život C. G. Junga, Pojetí lidské duše, Jednotlivec a společnost, Chápání morálky, dobra a zla v díle C. G. Junga, Pojetí víry a Boha v Jungově díle a Využití tématu v hodinách občanské nauky a společenských věd.

První část práce je věnována důležitým momentům v životě Junga, které nějakým způsobem formovaly jeho pozdější práci. Každá etapa jeho života je stručně charakterizována, od období dětství, studia, první praxe, přátelství s Freudem až po vytvoření své vlastní analytické psychologie. Pro zařazení autora v rámci hlubinné psychologie jsou charakterizováni další představitelé společně s jejich zásadními rozdíly s názory Junga.

Další část je věnována lidské duši z pohledu Junga, zejména pak rozdílu pojmů duše, psýché a duch a pojetí duše jako součást komplexní osobnosti. V souvislosti s tím je představena typologie osobnosti. Jung používá pojmů extrovert a introvert. Práce obsahuje jejich charakteristiku, rozdíly a jejich působení na vědomí i nevědomí jedince. Dalšími tématy jsou rozvoj osobnosti a její další různá pojetí.

Pro pochopení Jungova pohledu na společnost jsou vysvětleny důležité pojmy jako vědomí, nevědomí, kolektivní nevědomí a archetypy. Dalším důležitá část lidské psychiky je morálka a sní spojené svědomí. Stručně je vymezen také Jungův pohled na dobro a zlo.

Pátá kapitola se orientuje na problematiku víry a náboženství. Uvedeny jsou základní názory C. G. Junga, zejména na odmítání víry v moderní doby a jisté vyvozené následky. Zmíněné jsou také náboženské rituály a archetypický obraz Božství. Součástí je také osobní pojetí víry a Boha z pohledu Junga a role archetypů v souvislosti s náboženstvím.

Závěr je věnován využitelnosti získaných poznatků ve školním prostředí, zejména v hodinách občanské nauky a společenských věd. Jsou představeny jisté možnosti, jak zprostředkovat Jungovu práci žákům a studentům. Ohled je brán na věkové kategorie, a tedy vhodnost a potřebu těchto témat, s tím, že dominuje využití zejména na gymnáziích a středních školách oproti základním školám. Svůj význam práce má také v rovině široké veřejnosti, neboť oblast lidské psychiky je lákavá a zajímavá pro všechny.

1 Život C. G. Junga

Kapitola uvádí důležité momenty v životě C. G. Junga, které silně ovlivnily jeho celoživotní dílo. Od raného dětství, přes období studia a první praxe, až po přátelství s Freudem, které se stalo významným milníkem v Jungově životě. Další část textu je pak věnovaná Jungové práci po definitivním ukončení spolupráce s Freudem, především jeho utváření vlastní analytické psychologie. Pro potřeby práce obsahuje tato kapitola také zařazení Jungových myšlenek do systému hlubinné psychologie a zmiňuje také stručně práci jejich představitelů, včetně nástinu rozdílů jejich teorií oproti Jungové analytické psychologie.

1.1 Jung jako dítě

Carl Gustav Jung (1875 – 1961) švýcarský psychiatr, psychoanalytik a zakladatel analytické psychologie. Byl jedním z nejvlivnějších psychologů světa, jeden z nejvýznamnějších myslitelů 20. století. Narodil se 26. července 1875 v Kessvillu ve Švýcarsku. Vesniceleží u Bodamského jezera, nedaleko Basileje. Již od narození ho ovlivňovalo toto prostředí, kde se křesťanství proplétalo s lidovými pověrami. Úzká spjatost s náboženstvím souvisí také s Jungovou rodinou. Paul Achilles Jung, otec Carla, byl pastorem švýcarské reformované církve. Jeho manželkou a Carlovou matkou byla Emilie Preiswerková. Krátce po narození se rodina přestěhovala na faru v Laufenu poblíž Rýnských vodopádů. Ačkoliv byl C. G. Jung jejich jediným synem, nebyl prvorozeným. Paul, který žil jen několik dnů, se narodil o dva roky dříve. Důsledkem této tragédie byla přehnaná péče rodičů vůči mladému Jungovi. Matčina starostlivost, úzkostlivost a zejména její několika měsíční nepřítomnost z důvodu pobytu na nervovém oddělení basilejské nemocnice způsobilo Jungovi negativní odkazy na její osobu. Jedináčkem zůstal až do jeho devíti let, kdy se narodila sestra Gertruda Jungová.¹

Nedílnou součástí života C. G. Junga byli také příslušníci širší rodiny. Jungův jmenovec a dědeček z otcovy strany, Carl Gustav Jung, byl lékařem, který snil o vlastní psychiatrické léčebně. Také se stal rektorem basilejské univerzity. Jungova častá konfrontace s náboženstvím již v raném věku souvisela kromě samotného otce také se dvěma strýci z otcovy strany, kteří byli faráři. Celkem šest duchovních najdeme také v rodině matky. Děd

---

¹HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-046-6.

z matčiny strany, teolog, se ve svém životě věnoval spiritismu. Je patrné, že tohle rodinné působení na Junga ovlivnilo směr jeho pracovního působení.²

Již v dětských letech se Jung odlišoval od svých vrstevníků. V jeho třech nebo čtyřech letech se mu zdál sen, o kterém sám hovořil jako o důležitém mezníku života: „*Tehdy se počal nevědomě můj duchovní život.*“³ Nejen sny, ale také rituály a fantazie ovlivnily Junga po zbytek života.⁴ V raném věku byl také přesvědčen, že má dvě odlišné osobnosti, které pojmenoval jako osobnost „*Číslo 1*“ a „*Číslo 2*“. Zatímco ta první vedla klasický život, druhá osobnost byla starší, tajemná a zabývala se přírodou a Bohem spíše než lidské společnosti. Nejraději zůstal sám, uzavíral se do svých myšlenek, do svého vlastního světa. Navenek působil jako osamělý, introvertní a odtazitý chlapec.⁵

1.2 Jung jako student

V 11 letech začal mladý Jung navštěvovat gymnázium v Basileji. Oblíbil si hodiny o zvířatech, zkamenělinách a o květinách. Naopak za ty nudné předměty považoval matematiku a náboženství, i přes to, že se často modlil a byl věřící. Zejména ve chvílích, kdy si čím dál více uvědomoval nízké materiální zabezpečení jeho rodiny. Pánbůh ale pro něj především znamenal jakousi mystérii, tajemství.⁶

Po ukončení studia na gymnáziu se Jung rozhodoval mezi studiem přírodních věd a věd humanitních. Studium přírodních věd se jevilo jako nejpřirozenější, ale přemýšlel také o historii, filozofii, dokonce i archeologii. Důležitou roli hrála také rodina a její finanční možnosti – bylo zapotřebí vybrat obor s praktickým uplatněním.⁷ Závěrečné rozhodnutí pro přírodovědní větev ovlivnily také Jungovi sny (sen o kostech prehistorických zvířat a o tajemném zvířeti v tůnce). Poté dospěl ke studiu medicíny, oboru, který v sobě zahrnuje

---

²VESELÁ, Eva. Carl Gustav Jung. *Reflex* [online]. 2005 [cit. 2019-01-05].

Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73837/carl-gustav-jung.html>.

³JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. s. 22. ISBN 80-7108-178-7.

⁴STEVENS, Anthony. *Jung*. Přeložil Štěpán KOVAŘÍK. Praha: Argo, 1996. Osobnosti (Argo). ISBN 80-7203-012-3.

⁵HYDE, Maggie. *Jung*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-454-0.

⁶JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

⁷ŠIROKÝ, Hugo. *Analytická psychologie C.G. Junga*. Brno: Bollingenská věž, 1990. ISBN 80-900200-0-3.

mnohé přírodní vědy. Tak začíná v roce 1895 studovat lékařství na univerzitě v Basileji.⁸ Jung očekával od studií objasnění tajemství života prostřednictvím anatomie a fyziologie. To, že byl úspěšným studentem, nasvědčovalo jeho brzké jmenování mladším asistentem anatomie. Vedl také kurzy histologie. Velmi ho fascinovala také morfologie a v květnu se přidal do sdružení Zofinga, kde si našel přátelé. Další významnou oblastí za Jungových studií byl spiritismus. Nacházel v něm jistou spojitost s psychologii. První zkušenosti se spiritismem praktikoval na základě četby a pozorování hypnotizérů na svých sestřenicích. Mladý Jung měl ohledně spiritismu podporu zejména od studentů přírodních věd a matematiky, na rozdíl od studentů teologie.⁹

V roce 1896 umírá Jungův otec Paul Jung. Již v předchozích letech Jung prostřednictvím diskuzí s ním poznával jisté jeho utrpení. Domníval se, že otcovy rozporuplné postoje mezi církví, vírou versus rozumem urychlily jeho nemoc.¹⁰

Již v prvních letech studia Jung dospěl k následujícímu názoru. Na základě četby filozofie věděl, že základem všeho je existence psyché. „*Bez duše neexistovala ani vědění ani poznání*“.¹¹ Dle Jungova názoru je toto poznání pouze omezené, ačkoliv nám přírodověda umožňuje nabýt nekonečně mnoho vědomostí.¹² Kolem roku 1898 začíná Jung uvažovat o svém budoucím povolání lékaře. Zvažoval výhody různých specializací, přičemž nejvíce uvažoval o chirurgii a vnitřním lékařství (záliba v anatomii). Důležitým aspektem bylo také finanční zabezpečení rodiny, což představovalo brzký začátek vydělávání. Až na konci studia Jung objevuje možnost psychiatrie, která se pak stala jeho celoživotním dílem. Důležitým mezníkem byla pro Junga Učebnice psychiatrie. „*Pociťoval jsem nejvyšší vzrušení, neboť jsem bleskovým osvětlením poznal, že pro mě nemůže existovat žádný jiný cíl než psychiatrie. ...zde se uskutečňovalo střetnutí přírody a ducha*“.¹³ Přihlásil se na kurz psychiatrie. Stále přednášel pro Zofingii, kde prezentoval kromě dojmů ze samotného kurzu také vlastní

---

⁸VESELÁ, Eva. Carl Gustav Jung. *Reflex* [online]. 2005 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73837/carl-gustav-jung.html>.

⁹HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-046-6.

¹⁰ŠIROKÝ, Hugo. *Analytická psychologie C.G. Junga*. Brno: Bollingenská věž, 1990. ISBN 80-900200-0-3.

¹¹VESELÁ, Eva. Carl Gustav Jung. *Reflex* [online]. 2005 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73837/carl-gustav-jung.html>.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

myšlenky. O vědě, o skrytém smyslu přírody, o své zvědavosti – dle Junga nejsilnější složka jeho vlastní individuality. Také se již přibližoval ke své pozdější ideji o archetypu.¹⁴

1.3 Jung a počátky jeho psychiatrické praxe

Po úspěšném absolvování univerzity získává Jung zajímavou příležitost jako asistent Friedricha von Müllera, který byl vedoucí lékařské kliniky. Ačkoliv byla tehdy psychiatrie považována za spíše podřadný obor medicíny, Junga přitahovala stále více. Po navštívení dalšího psychiatrického kurzu, kde došel Jung přesvědčení, že psychiatrie je jistým spojníkem oblasti biologické a spirituální (příroda se střetává s duchem), bylo rozhodnuto.¹⁵

Na konci roku 1900 Jung začíná pracovat v psychiatrické léčebně v Burghölzli, která patřila k Curyšské univerzitě, jako asistent Eugena Bleulera (významný psychiatr, který později vytvořil pojem schizofrenie). Již od samého počátku byl Jung zcela odevzdán práci, několik měsíců po nástupu neustále četl a téměř neopouštěl ústav. Oproti lékařům, kteří se ubírali zejména směrem ke stanovení diagnóz, pojmenování symptomů a „očíslování“, „zaškatulkování“ pacientů, chtěl Jung opravdu nahlédnout do nitra duševně nemocných. Díky tomuto záměru se začínal zajímat o názory Sigmunda Freuda.¹⁶ Dle Junga: „*Freud vnesl do psychiatrie psychologickou problematiku.*“¹⁷

Jung také dostal do rukou Freudovo zásadní dílo Výklad snů, které z počátku nechápal a zpět se k němu vrátil až po třech letech, kdy už reflektoval jisté souvislosti se svými myšlenkami.¹⁸ Postupně odhaloval, že Freudovi spisy dokážou osvětlit různá mystéria mylné představy, se kterými se setkával ve své praxi. Dle něj hlavní faktor u psychóz a neuróz je vytěsnění. A přeludy pacientů se dají analyzovat jako sny. Jung také již přicházel s pojmy podvědomí (spíše mluví o nevědomém) a technika aktivní imaginace, jež se staly základem jeho budoucích teorií.¹⁹

---

¹⁴HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-046-6.

¹⁵Tamtéž.

¹⁶JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

¹⁷JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. s. 112. ISBN 80-7108-178-7.

¹⁸VESELÁ, Eva. Carl Gustav Jung. *Reflex* [online]. 2005 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73837/carl-gustav-jung.html>.

¹⁹HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-046-6.

Zabýval se také hypnózou svých pacientů. Důraz kladl na osobní anamnézu pacienta, na jeho dosavadní život, na rozdíl od momentální klinické diagnózy. Na případu jisté pacientky, schizofreničky, také objasnil psychologické pozadí její řeči. Vyvrátil, že její slova nejsou nesmyslná, ale že v nich nachází logické odůvodnění. Z Jungovy praxe je také podstatné zmínit jeho pohled na metody. Nebyl zastáncem pouze jedné využívané metody, kladl důraz na individualitu člověka a přístupu v terapii, stejně tak na individuálním porozumění.²⁰

Během devíti let strávených v léčebně se také aktivně věnoval psychologickému experimentálnímu programu pod vedením Eugena Bleulera. Výzkum se zabýval na rozpad představ jedince u schizofrenie. Ten se také stal tématem Jungovy disertační práce. Na základě jeho úspěchu a zkušeností byl Jung povýšen na zástupce Bleulera. Přednášel také psychiatrii a psychoterapii na Curyšské univerzitě. Významným mezníkem se také stal počátek spolupráce s Freudem, prostřednictvím práce na Galtonově testu asociací.²¹

V době, kdy měl Jung 27 let, setkává se podruhé (poprvé již při studiích) s dvacetiletou Emmou, Jungovou budoucí manželkou. Emma Rauschenbachová pocházela ze švýcarsko-německé rodiny. Byla vzdělaná a disponovala rodinným bohatstvím, které dalo později Jungovi finanční svobodu pro svou práci. Svatba se konala v roce 1903. Jung se v souvislosti s manželstvím vyjadřuje k jistému přesvědčení o tom, že významnou roli v manželství jsou dřívější vztahy muže k matce a u ženy k jejímu otci. Tento názor pojmenoval – síla rodičovského pouta. Ve svých názorech také narážel na problematiku rovnosti (z jeho pohledu nerovnosti) mezi manželi. Vedl také k jeho přesvědčení, že porozumění v manželství znamená špatný rozvoj osobnosti, individuality. Z mnohých Jungových názorů lze také předpokládat, že je otevřený k polygammím vztahům, což potvrzuje fakt, že zhruba o dva roky po svatbě s Emmou má Jung milostný poměr s Antonií Wolffovou, který přetrvával až do její smrti. Poměr Emma po celou dobu bolestivě tolerovala. Manželům se narodilo pět dětí, z toho čtyři dívky – Agathe, Gret, Marianne a Helene a jeden chlapec Franz. Rodina bydlela nejprve v Burghölzli, později v roce 1909 se přestěhovala do Küssnachtu u Curychu, kde se usadila i Jungova matka, později i sestra.²²

---

²⁰JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

²¹STEVENS, Anthony. *Jung*. Přeložil Štěpán KOVAŘÍK. Praha: Argo, 1996. Osobnosti (Argo). ISBN 80-7203-012-3.

²²HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-046-6.

1.4 Jung a Sigmund Freud

V letech 1904–1905 založil Jung laboratoř experimentální psychologie. V tomto období získává také primariát na psychiatrické klinice v Curyšské psychiatrické léčebně, stává se tak docentem psychiatrie.²³

Jung stále více sympatizoval s názory Sigmunda Freuda, se kterým se konečně setkává v roce 1907 ve Vídni. Setkání předcházelo vydání Jungovy knihy *Studie ke slovním asociacím*, která potvrdila díky experimentálním výzkumům Freudovu teorii vytěsnění. Freudovo nadšení vedlo až k samotnému setkání, které se neslo v duchu oboustranného zájmu. Freud byl pro Junga něco jako otec a učitel zároveň. Sympatizoval s ním jak v osobní, tak v profesionální rovině.²⁴ Započalo tak dlouholeté přátelství a spolupráce. Jung se stal důležitou součástí Freudova projektu. Byl zvolen prezidentem mezinárodní psychoanalytické společnosti, později redaktorem časopisu *Jahrbuch*, který společnost vydávala.²⁵

Jung společně s Freudem pracoval na šíření a výzkumu psychoanalýzy. Společně cestovali na přednášky (například do Ameriky na Clarkovu univerzitu). Jejich vztah však postupně slábnul. Hlavním důvodem bylo neztotožnění se Junga s Freudovou teorií sexuality, jejíž hlavní myšlenkou je spojitost příčiny neuróz a potlačené sexuality.²⁶ Definitivní ukončení jejich přátelství přišlo roku 1912 po vydání knihy *Proměny a symboly libida*, kde Jung představil rozdílné pojetí libida. Na rozdíl od Freuda líčí libido jako obecnější pojem, představující životní sílu, na rozdíl od projevu sexuálního pudu. Zároveň zde oficiálně odmítá Freudovu teorii sexuality.²⁷

1.5 Jung a analytická psychologie

Následující roky Jung přerušil svou akademickou činnost. Opustil funkci ředitele v mezinárodní analytické společnosti. V tomto období se věnoval výtvarné tvorbě (kresba mandal), jež mu pomáhala dosáhnout kontroly nad sebou samým. Zároveň také navštěvoval

---

²³ŠIROKÝ, Hugo. *Analytická psychologie C.G. Junga*. Brno: Bollingenská věž, 1990. ISBN 80-900200-0-3.

²⁴VESELÁ, Eva. Carl Gustav Jung. *Reflex* [online]. 2005 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73837/carl-gustav-jung.html>.

²⁵HYDE, Maggie. *Jung*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-454-0.

²⁶VESELÁ, Eva. Carl Gustav Jung. *Reflex* [online]. 2005 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73837/carl-gustav-jung.html>.

²⁷STEVENS, Anthony. *Jung*. Přeložil Štěpán KOVAŘÍK. Praha: Argo, 1996. Osobnosti (Argo). ISBN 80-7203-012-3.

své pacienty, které vybízel taktéž k malbám. Všechny poznatky z tohoto období zpracovává do Červené knihy.²⁸ Začal pracovat na myšlenkách hlubinné psychologie, zejména nevědomí. Prostřednictvím studiem alchymie a analytické psychologie, společně s již nabytými poznatky, představuje závěr o osobním a kolektivním nevědomím. Podstatou této teorie je, že zatímco osobní nevědomí je vytěsňený nebo zapomenutý obsah, kolektivní nevědomí má původ v mozku, jeho dědičné struktuře.²⁹

Roku 1921 Jung vydal knihu *Psychologické typy*, kde rozlišuje extroverzi na přemýšlivou a cítící, introverzi pak na vnímavou a intuitivní. Konkrétnější členění je pak navíc podmíněno také čtyřmi funkcemi – uvažování, procitování, vnímavost a intuice.³⁰ O dva roky později, po smrti své matky, Jung začal se stavbou Bollingenské věže. Tato věž představovala pro Junga zhmotnění smyslu jeho vědecké práce, představované prozatím „pouze na papíře“. Pomocí věže zobrazoval jednotlivé složky osobnosti. Střední část vnímal jako sebe samého, svou individualitu. Stavbu dokončil po smrti své manželky, roku 1955.³¹

S přibývajícím věkem se Jungovi vytrácela jeho životní energie, i přes to se stále zajímal o historii, tradice, symboly a rituály křesťanství. Omezil svou činnost v klinické praxi mezi pacienty. Podnikal mnoho cest po světě. V tomto období se také stal prvním psychologem, kterému byl na oxfordské univerzitě udělen čestný doktorát. Na počátku roku 1939 dočasně pozastavil své semináře. V následujících měsících došlo k vyhlášení války. V této době se Jung velmi ubírá k teologii a duchovnu. O čtyři roky později začaly Jungovy vážné zdravotní problémy, kterému opět přinesly nové poznatky do jeho vědecké práce, zejména v době, kdy byl upoután na lůžko. V těchto chvílích, kdy se ocitl mimo veřejné dění, ještě více vnímal svůj vnitřní život. Na sklonku života pak společně s jeho sekretářkou Aniela Jaffé pracoval na knize „Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga“, která byla vydaná až po Jungově smrti, tak jak si přál. V posledních letech života žil v domě v Bollingenu. V květnu 1961 zkolaboval a 6. června téhož roku velikán psychologie Carl Gustav Jung zemřel ve věku 85 let.³²

---

²⁸JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. s. 112. ISBN 80-7108-178-7.

²⁹HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-046-6.

³⁰HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-047-4.

³¹JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

³²HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-047-4.

1.6 Jung jako představitel psychodynamické (hlubinné) psychologie

Carl Gustav Jung patří mezi hlavní představitele psychodynamické (hlubinné) psychologie. Tento psychologický směr, jak už napovídá název, se orientuje na podvědomí a nevědomí psychického života. Současné vědomí, tedy přítomnost, klienta nehraje v těchto směrech roli, nepracuje s ním. Předmětem zájmu je tak hlubinné jádro jedince, které dle takto orientovaných psychologických směrů a jejich představitelů, je základem lidské psychiky.³³ Společně s Jungem jsou jako představitelé tohoto směru označováni Sigmund Freud a Alfred Adler.³⁴

Sigmund Freud se narodil 6. května 1856 a již od mládí byl úspěšným studentem. Po absolvování medicíny nastupuje do praxe jako asistent do vídeňské Všeobecné nemocnice, později působil v ústavu pro nervově nemocné. Tato klientela se také stala důležitou pro jeho soukromou ordinaci, kde se zaměřoval zejména na psychologické aspekty onemocnění. Jednou z teorií Freuda je důležitost sexuální pud a zážitky z dětství pro vývoj jedince.³⁵ Právě díky silné orientaci Freuda na sexuální kontext se stal hlavním důvodem ukončením spolupráce mezi ním a Jungem. Další z Freudových teorií je tzn. oidipovský komplex, jehož hlavní myšlenkou je orientace dětí na rodiče opačného pohlaví pomocí primárních procesů. Primární procesy souvisí, dle Freuda s nevědomím, kdy smyslem těchto procesů je naplnění potřeby přímým jednáním nebo dle fantazie a dětských tužeb. Ovšem ty jsou blokovány vnějším, reálným světem. Naopak procesy sekundární, vědomé, již naplňují tužby s ohledem na společenské normy.³⁶

S ohledem na vývoj Freudových názorů v problematice s nevědomím, rozdělují autoři tři období Freudova díla. První etapou je „afekt“ – trauma, kde Freud rozděluje lidskou psychiku na vědomí a nevědomí. Nevědomí prezentuje jako vytěsněné vzpomínky, které se díky obrannému mechanismu neukládají do vědomí. Jedná se o nelibé vzpomínky či nežádoucí myšlenky. Právě tyto afekty uložené v nevědomí jsou příčinou různých neurotických onemocnění. V druhé etapě „topografický model lidské psychiky“ již přichází model tří vrstev – nevědomí, předvědomí a vědomí. Předvědomí charakterizuje jako schránku, v níž jsou uloženy naše zkušenosti a informace. „Strukturální model lidské psychiky“ je třetí etapa, která

---

³³PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0871-X.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

³⁶HUNT, Morton M. *Dějiny psychologie*. Vydání čtvrté. Přeložil Renáta MLÍKOVSKÁ, přeložil Ivo MÜLLER. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0898-3.

se váže na Freudovo rozdělení psychického aparátu na id (ono), ego (já) a superego (nadjá). Oblast id (ono) představuje složku osobnosti zaměřenou na naplnění základních pudů. Postupný vývoj se však neobejde bez jistého omezení vlivem vnějšího světa – id přechází v ego (já). Poslední nejvyšší složka superego (nadjá) je zažitou vnitřní morálkou a svědomím. Konflikty mezi složkou id a superego vyrovnává právě složka ego.³⁷

Rakouský lékař Alfred Adler, který částečně vycházel z psychoanalýzy Sigmunda Freuda, ovšem vytvářel i vlastní psychologické teorie. Narodil se Vídní roku 1870, vystudoval medicínu a před zvolením psychiatrie, jako celoživotní cesty, působil jako praktický lékař. Stejně jako Jung odmítal Adler Freudovu teorii sexuálních pudů. Po skončení Adlerové působnosti ve Vídeňské psychoanalytické společnosti, zakládá vlastní školu individuální psychologie. Hlavním rozdílem od psychodynamické psychologie je, že se vztahuje zejména k současnosti člověka, k budoucnosti. To však neznamená, že neklade důraz na rané vzpomínky. S těmi však pracuje v kontextu s životní linií člověka. Zásadní myšlenka Adlera spočívá ve spojitosti fiktivní cílů, které si člověk vytváří, a následného chování a jednání. Definoval dva motivy, které jedince se svým cílem (často i nevědomím) ovlivňují. Prvním z nich je cit společenský, který představuje pocit sounáležitosti se společností. Druhý motiv, jenž ovlivňuje na základě toho stát se nadřazeným nad ostatními a necítit se méněcenný, Adler nazývá touhou po moci.³⁸

Dalším aspektem individuální psychologie je ovlivnění člověka jeho sociálním prostředím. Právě prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá a později žije, etabluje Adlerovi čtyři typy životního stylu. Prvním z nich je typ vládnoucí (mocenský), který popisuje jedince jako sebestředné s nedostatečným sociálním cítěním a manipulující s druhými. Životní styl chtivý, dle Adlera, je soustředěn na uspokojení svých potřeb, prostřednictvím jiných jedinců. Třetí vyhýbající typ není schopen řešit následky svých problémů. Na rozdíl o těchto tři zmíněných typů, je poslední typ sociálně užitečný, sociálně zralý. Sociální cítění je na vysoké úrovni.³⁹

Stejně jako Alfred Adler i Carl Gustav Jung se vydal vlastní cestou po ukončení přátelství s Freudem. Jung také s vycházel z Freudovy teorie nevědomí, kterou rozvíjí na základě svých poznatků. Základní názor Jungovi analytické psychologie je přidání nevědomí kolektivního.

---

³⁷PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0871-3.

³⁸Tamtéž.

³⁹KOHOUTEK, Rudolf. *Dějiny psychologie pro pedagogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4540-8.

Jak už bylo uvedeno, Freud nahlíží na nevědomí jako na soubor pudů či potlačených vzpomínek z raného věku. Dle Junga ovšem tohle pojetí není jediné. Představuje dvě podoby nevědomí – osobní (individuální) a kolektivní. Osobní nevědomí vychází z jedincových psychických zážitků, které vytěsnil, nebo z archetypů, především z archetypstínu. Ten Jung vysvětluje jako tzv. odvrácenou stránku člověka, která není v zásadě negativní, ovšem je důležité, aby jí jedinec přijmul jako součást sebe a vyrovnal se s ní. Součástí individuálního nevědomí jsou také komplexy, jež vznikly na základě emocionálního traumatu.⁴⁰ Naopak kolektivní nevědomí je část lidské psychiky, která je společná pro celé lidské společenství a není založená na osobní zkušenosti. Tyto obsahy vyobrazují tzv. archetypy, praobrazy. Jung tvrdí, že tyto strukturální složky lidský psychologických procesů jsou vrozené a jsou uloženy v mozkových strukturách.⁴¹ Jedná se o opakující motivy, které jsou zděděné a díky dlouholeté zkušenosti lidstva mají hluboký význam.⁴² Jedná se zejména o archetyp stínu, archetyp animy muže a animy ženy, dále archetyp velké matky a starého mudrce a archetyp mytických bytostí.⁴³

Důležitým poznatkem v celoživotním díle Junga, uplatňovaného v odborné psychologické a psychiatrické praxi je Jungova typologie osobnosti, na základě, které rozlišuje osobnosti na introverty a extroverty.⁴⁴ Extrovert se vyznačuje pozitivním vztahem k vnějšímu světu, zajímá se o jeho objekty a události. Přijímá a je součástí vnější společnosti a celému okolnímu světu. Druhý z typů introvert je spíše negativní k vnějšímu světu, uzavřený sám do sebe. Dále se zabýval výkladem snů, imaginací a rozdělením psychických funkcí na racionální funkce (myšlení a cítění) a čití a intuice, jež představují iracionální funkci.⁴⁵

---

⁴⁰PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0871-3.

⁴¹SHARP, Daryl. *Slovník základních pojmů psychologie C.G. Junga*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. ISBN 80-85880-39-3.

⁴²ŠIROKÝ, Hugo, Carl Gustav JUNG a Carl Gustav JUNG. *Analytická psychologie C.G. Junga*. V Brně: Bollingenská věž, 1990. ISBN 80-900200-0-3.

⁴³PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0871-3.

⁴⁴KOHOUTEK, Rudolf. *Dějiny psychologie pro pedagogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4540-8.

⁴⁵PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0871-3.

2 Pojetí lidské duše

Následující kapitola má „za úkol“ stručně pro potřeby diplomové práce charakterizovat Jungovo pojetí lidské duše. V úvodu se věnuje tématu teologické a psychologické pojetí duše, dále historického vnímání pojmu duše a také vysvětluje duši osobní a neosobní. Důležitou částí je vymezení a rozdíl pojmů duše, psýché a duch, také představení duše jako součást komplexu osobnosti. V přímé souvislosti pak aspekty vytváření osobnosti, rozvoj osobnosti, cestu individuace. Součástí kapitoly je také Jungova typologie osobnosti, s čímž souvisí pojmy extrovert a introvert. Závěrem je zmíněna problematika chápání života (dle vývojových stádií člověka) a smrti dle Carla Gustava Junga, zejména témata posmrtný život a negativní vnímání smrti.

Pojem duše Carl Gustav Jung představuje jako **funkční komplex uvnitř psýché**, tedy veškerých psychologických procesů, které jsou vědomé nebo i nevědomé. Jedná se o komplex funkcí, které lze označit jako osobnost. Upozorňoval také na rozdílné pojetí mezi **teologickým a psychologickým pojetí duše**.⁴⁶ Zatímco teologickou duši popisuje jako to, co Bůh vdechl do člověka. Je to síla, díky které může jedinec žít, pohybovat se, komunikovat atd. Nepředstavuje pouhou hmotu. Obrazem teologické duše je tedy bůh, který na člověka působí, je s ním v určitém vztahu. Zároveň však Jung říká, že toto božské působení nelze rozeznat od nevědomí.⁴⁷ Duše v psychologickém pojetí má svoji vlastní strukturu a formu. Zasahuje do vědomí i nevědomí, jedná se o lidské psychično. Struktura duše je soubor archetypů – motivů, neboli se dá říct, že psychologické pojetí duše vychází z archetypální podstaty. Jung tvrdí, že: „Až příliš mnoho lidí není schopno vytvořit vztah mezi svatými postavami a svou vlastní duší, tj. nedokážou vidět, že v jejich vlastním nevědomí drímají odpovídající obrazy a v jaké míře tam jsou.“⁴⁸ Archetypy, praobrazy, které obsahuje duše, mají silný vliv na jedince, i přes to že je sám nedokáže racionálně pochopit. Z teologického hlediska je na jedné straně Bůh na druhé duše.⁴⁹ Jung upozorňuje také na to, že on sám nechce tyto dvě pojetí ztotožňovat a nahlíží tak na duši z pohledu teologie a psychologie zvlášť.

---

⁴⁶SHARP, Daryl. *Slovník základních pojmů psychologie C.G. Junga*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. ISBN 80-85880-39-3.

⁴⁷JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

⁴⁸JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9, s. 30.

⁴⁹JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

Ovšem také nepopírá vztah duše a Božské bytosti.⁵⁰ Nalézá tak kompromis a dává tyto dva náhledy do souvislostí, čímž vzniká pojem archetyp obrazu Boha.⁵¹

Duše, dle Junga, nemá žádnou vlastní substanci, pramení z přirozeného života. Upozorňuje také na různá **historická vnímání pojmu duše**. Například vnímání duše jako zdroj života, díky kterému je člověk schopen tvořit – nazýváno jako vyšší, božské vědění. Důležitou roli hrály také mýty a magické síly, které duši ovlivňovaly a zobrazovaly její podstatu.⁵² Odlišení od novověkého pojetí duše spatřuje také ve středověku, kdy lidé na základě silného vlivu víry v Boha věděli, jaký vést život, co dělat, aby dosáhli věčného života. Tento přístup však zanikl. Jung vidí příčinu v přírodních vědách a materiálnímu zázemí. Avšak stále si toto vodítko po směru života člověk hledá a očekává jeho zjištění právě od duše. Jung dodává, že duše je vnitřní život těla a tělo je život duše zevnějška. Tělo a duše jsou tak jeden celek.⁵³

Dále v Jungově díle můžeme naléznout další myšlenku ve spojitosti s duší. A to, že každý člověk má dvě duše. Lidé se většinou domnívají, že veškeré jejich skutky, činy v jejich životě jsou ovlivněny aspekty jako je vzdělání nebo prostředí. Avšak důležitým aspektem je víra a znalost našich předků. Na základě této teorie Jung rozděluje **duši na osobní a neosobní**. Odlišnost je patrná. Zatímco osobní duše je opravdu v rámci života ovlivněna prostředím a nabitých vědomostí. Neosobní duše obsahuje zkušenosti z minulých životů. Existence neosobní duše Jung dokládá svou praxí s pacienty, kteří vykládali své sny, nebo kreslili skutečnosti, které byly daleko za nimi.⁵⁴

2.1 Duše, psýché a duch

C. G. Jung ve spojitosti s tématem duše vymezuje určité pojmy a překládá jisté rozdíly v jejich pojetí. Jedná se o pojmy duše, psýché a duch ve kterých Jung shledává rozdílnosti, které popisuje ve svých dílech. Nepovažuje je za synonyma. V první řadě se jedná o rozdílné Jungovo vnímání pojmu duše a psýché, která jsou dle něj často považována za to samé. Hlavní odlišnost charakterizuje tím, že **psýché je duši pojmem nadřazeným**. Nejprve však

---

⁵⁰JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

⁵¹JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

⁵² Tamtéž.

⁵³JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

⁵⁴JUNG, Carl Gustav a Ondřej FAJEJTA, MCGUIRE, William J. a R. F. C. HULL, ed. *Rozhovory s C.G. Jungem*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0914-0.

vycházel z řeckého překladu pojmu psýché, které znamená opravdu duše, později dle jeho slov: „*Během svých zkoumání struktury nevědomí jsem musel konceptuálně odlišit duši a psýché. Pod pojmem psýché rozumím souhrn všech psychických procesů, vědomých i nevědomých. Na druhé straně jako duši chápu jasně ohraničený funkční komplex, který můžeme výstižněji nazvat „osobností“.*“.⁵⁵Nadřazenost psýché, a naopak podřazený pojem duše vysvětluje také ve spojitosti s tvrzením, že není možné, aby člověk ztratil psýché, ale jeho součástí – duši ztratit může. Duše se tak stane nevědomou.⁵⁶ Dalším aspektem, díky kterému Jung stanovil tuto odlišnost duše a psýché, je Jungovo shledání obsahů neosobní povahy v hlubinách psýché. Tyto obsahy nepatřily duši osoby.⁵⁷

Duch je podle Junga reálný funkční systém psýché, který se v životě každého člověka projevuje jako jeho neviditelná přítomnost. Stejně jako duše se vytrácí do organického hmotného základu, stejně tak se mění na duchovní formy, které nejsou známy. Hovoří o něm jako o nemateriálním a nesoucím v sobě psychické jevy. Jung představuje také druhý význam ducha, který je v poměru s přírodou, kdy pojem duch ztrácí svou nadpřirozenost a vztah k duši a k životu. Z obecného hlediska Jung chápe duši jako principiálně nižší než duch. O duchu Jung mluví ve smyslu vlastností a funkcí jako jsou: intelekt, vůle a fantazie.⁵⁸Fantazie je, dle Junga, každodenním produktem duše. Jedná se projev psychiky a může se jednat o myšlenka, ale i cit. Tvoří se volně a většinou za stavu utlumeného vědomí, například ve spánku.⁵⁹

2.2 Osobnost člověka

Jak už bylo zmíněno, duše je, dle Junga, jakýsi komplex, systém, který lze také obecně nazvat osobností. Proto se zabýval touto problematikou, zejména ve spojitosti výchovy osobnosti v průběhu života. Počátek formulování osobnosti spatřuje Jung už v období raného dětství, kdy důležitým aspektem je rodina a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. V dalším období zase hraje důležitou roli škola, setkání s vrstevníky a pedagogy. Výchovu osobnosti považuje za nejtěžší úkol moderního duchovního světa. Jung upozorňuje na metody pedagogů

---

⁵⁵SHARP, Daryl. *Slovník základních pojmů psychologie C.G. Junga*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. ISBN 80-85880-39-3, s. 43.

⁵⁶JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ, PLOCEK, Karel, ed. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2001. ISBN 80-85880-23-7.

⁵⁷JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ, PLOCEK, Karel, ed. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2001. ISBN 80-85880-23-7.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

ve výuce, které hodnotí jako nedostačující. Kritizuje metody zaměřující se na memorování učiva. Tyto myšlenky dává do kontextu světových dějin, kdy dle něj veškeré velké činy náležely výrazným osobnostem. Právě z tohoto důvodu považuje výchovu a vzdělání za velmi důležitý aspekt **utváření osobnosti**. Zamýšlí se také otázkami odbornosti pedagogů, ve smyslu připravenosti jejich vlastní osobnosti na to vytvářet onu osobnost z dětí. Dodává však také, že tento proces je celoživotní a je možné, že někteří jej ani nedosáhnou. Tihle jedinci by neměli, dle Jungových názorů, osobnosti vytvářet. Dle něj je v každém z nás zachován kousek dětské identity, proto ve smyslu o výchově dítěte v osobnost uvádí spíše slovní obrat „**výchova dospělého dítěte**“. Čímž navazuje na skutečnost, že i dospělý stále prochází procesem „zosobnění“, jelikož je v něm stále zachováno ono dítě. Uvádí také příklad špatné výchovné strategie, která se váže z generace na generace. Přenáší tak chybu svých vlastních rodičů dále na své děti, ipřes to, že si mnohdy oné chyby uvědomují.⁶⁰

Utváření osobnosti ve smyslu úplné celosti naší podstaty je dle Junga nedosažitelným ideálem, ten však charakterizuje jako cestu nikoliv cíl.⁶¹ V procesu utváření osobnosti uvádí důležité aspekty. Jsou jimi **určitost, celost a zrání**. K rozvíjení osobnosti jsou zapotřebí vlohy, jejich rozvíjení je však už na nás samotných. Další tři aspekty jsou **nutnost, vědomé rozhodnutí a víra v osobní cestu**. Tady se Jung přibližuje k filosofickému pojetí čínského tao, kde je na osobnost nahlíženo jako na cestu k cíli, vyvrcholení a celistvosti poslání, které je začátkem i koncem zároveň. Úkolem člověka je naslouchat hlasům ze svého nitra, zevnějška i z přírody a věřit této cestě v souladu s mravním vědomím. Tímto způsobem jsou utvářeny opravdové osobnosti. S problémy moderního života, je těchto osobností stále méně. Jung tvrdí, že díky následování masy lidí se vzdalujeme pravé osobnosti.⁶²

Rozvoj osobnosti uvádí také jako tzv. osamocení. „*Jeho prvním důsledkem je vědomé a nevyhnutelné odloučení jednotlivé bytosti od nerozlišenosti a nevědomosti stáda.*“⁶³ Současně to však znamená také pochopení a přijetí svého vnitřního určení. Tento proces Jung nazývá **cesta individuace**. Její smysl nachází ve spojitosti jedince jakožto člena společnosti, který si je vědom své vlastní jedinečnosti. Společností je integrován jako

---

⁶⁰JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

⁶¹JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

⁶²JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

⁶³JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992, s. 56.

osobnostv individuálním smyslu, nikoliv zaměnitelným v davu.⁶⁴ Proces individuace směřuje ke vzniku jedinečné bytosti, „... *konečné a nezaměnitelní vnitřní zvláštnosti, stát se svým vlastním Já.*“⁶⁵ Jung však upozorňuje, že pojem individuace nelze zaměnit s individualismem, myšleným jako egocentrismus. Individuace činí člověka jedinečnou bytostí, spontánně a přirozeně. Společně s růstem a stárnutím těla probíhá psychologické zrání, ovšem za předpokladu, že není tlumeno nebo skryto specifickými poruchami.⁶⁶

Průběh individuace Jung rozděluje na pomyslné poloviny. První polovina života představuje fázi: „... *vedení do vnější skutečnosti...*“⁶⁷. Jedná se o pevné upevnění Já, které se přizpůsobuje okolí a vývoj je směřován na začlenění se do vnější společnosti. Životní část druhá je orientována do celku celého světa. Člověk je veden do podrobného zkoumání své vlastní skutečnosti, svého nevědomí i k hlubšímu poznání ostatních lidí. Jung se ve své práci věnoval zejména této druhé polovině, proto zejména tuto část označuje procesem individuace. V úzké souvislosti na tuto problematiku se váží archetypové symboly, které Jung uvádí jako důležité mezníky celého procesu individuace. Podrobnější studie archetypů je obsažena dále v textu.⁶⁸

2.2.1 Typologie osobnosti

V souvislosti s jeho názorem na osobnost přináší Jung do psychologie významný mezník – rozdělení osobnosti na dva obecné typy. Jeho poznatek vyplývá z pozorování lidí a rozlišení, zda jsou soustředěni spíše na své okolí nebo sebe samé. Otevřenost se společností, potřebu kontaktu s okolím a orientování energie na vnější okolí – objekt – označuje Jung pojmem **extrovert**. Naopak vynaložená energie spíše k sobě samému – subjektu a uzavřenost vůči sociálnímu okolí pojmenovává **introvert**.⁶⁹ Konkrétní typ zahrnuje nejen psychické procesy a následující podmíněné chování, ale také je dispozicí pro reakci na vnější a vnitřní svět a následné vztahy k objektům.⁷⁰

---

⁶⁴JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

⁶⁵Taktéž, s. 56.

⁶⁶JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

⁶⁷Taktéž, s. 57.

⁶⁸JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

⁶⁹JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1998. ISBN 80-85880-18-0.

⁷⁰JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

Člověk **extrovertně laděný** ovlivňuje jednání a chování na základě působení jeho vnějšího prostředí, společnosti, nikoliv na vlivu vnitřním.⁷¹ Řídí se společensky platnými normami a dle současné doby.⁷² O to méně, dle Junga, je jeho chování ovlivněno subjektivními názory. To však neznamená, že se společnosti bezpodmínečně podřizuje. Veškeré zájmy a pozornost extroverta je orientovaná na okolí. Z objektivního světa je řízená také mysl, city a vnímání jedince. Tímto světem je tedy myšleno jeho blízké okolí nejen osob ale i věcí. Dle Junga je extrovert tímto okolím ovlivněn ve prospěch své subjektivní stránky, což je problémem pro jeho tělo i duši a nedochází pak k vnitřní rovnováze člověka. S tímto je pak spojen výskyt neuróz, zejména hysterie.⁷³

Zmíněná charakteristika však, dle Jungové typologie, odpovídá vědomí člověka. Problematikou typologie osobnosti Jung zasahuje i do oblasti vědomí a nevědomí. Jestliže vědomí extroverta se orientuje na vnější objekt, pak musí nevědomí zcela opačně se vyznačovat subjektivitou, až egocentričností. Jedná se tak o jistou kompenzaci vytěsněné subjektivity vědomím. Nevědomí se tak orientuje tím více na potlačené tužby a potřeby. Tato skutečnost podléhá přímé úměře.⁷⁴

Naopak **introvert** se, jak již bylo řečeno, orientuje na subjekt. Jedná podle svých subjektivních rozhodnutí bez ohledu na objekt. Snaží se tak zamezit jeho silnému vlivu. Introvertní vnímání a následné poznání probíhá skrze cítění a intuici. I tady funguje, dle Junga, jistá kompenzace nevědomí, která může vyústit až k psychiatrickému onemocnění, které je charakterizováno vysokou senzitivitou a chronickou únavou.⁷⁵

Co se týče **vzájemného působení typů**: „*Představitel jednoho typu tak vždy projevuje mnohem více pochopení pro stejný typ druhého, naopak typ opačný má šanci naučit se chápat a tolerovat až během života, a to ještě pouze v případě, že u sebe tu druhou složku rozvine během svého individuálního procesu – zrání osobnosti.*“⁷⁶ Jung ve své práci zmiňuje konkrétní

---

⁷¹JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Vyd. 2. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-14-8.

⁷²JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

⁷³JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Vyd. 2. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-14-8.

⁷⁴Tamtéž.

⁷⁵Tamtéž.

⁷⁶RAFAILOV, Boris. *Filosofické aspekty v díle C. G. Junga* [online]. Brno, 2009 [cit. 2019-04-09]. Available from: <<https://theses.cz/id/shyi5g/>>. Doctoral theses, Dissertations. Masaryk University, Faculty of Arts. Thesis supervisor prof. PhDr. Jaroslav Hroch, CSc. s. 89.

dopady toho působení. V rovině introverta s extrovertním nevědomím, které proniká do vědomí, se může jednat o jedince se silně propagujícími subjektivními názory, jež z něj pak činí egocentrického, kritizujícího a nedůvěryhodného člověka. V opačném případě, kdy introverze se z nevědomí přesouvá na povrch, se jedná o nepřizpůsobivého extrovertního jedince.⁷⁷

Pokud se přesuneme zpátky k jednotlivým typům a jejich vědomému zaměření, další problematikou jsou úzké vztahy protikladných typů, zejména pak v případě partnerů, rodičů s dětmi, mezi přáteli a spolupracovníky. Kritické období pro uvědomění si svého potlačovaného typu je druhá polovina Jungova procesu individuace. Ukončení první poloviny procesu přichází s plnoletostí, koncem adolescence. V případě neukončeného zrání a neupevnění typu, dochází k častým kolísáním a neurčitostem. Tito jedinci jsou pak ohroženi vysokou mírou ovlivnitelnosti. Diferenciace je klíčová v psychice mládí. Pokud není ukončené vědomé ukotvení jedince do společnosti, není vhodné pronikat do nevědomí. Přizpůsobení se vnějšímu světu v první polovině období bude snadnější pro extravertní typ osobnosti, naopak druhá půlka života introvertu. Silná vyhraněnost je však mínusem pro oba typy. Ideálem je pak dosažení psychické celosti v podobě dispozice obou typů vědomě.⁷⁸

2.3 Jungovo chápání života

Carl Gustav Jung se ve svých dílech zabývá zejména uvědomováním, vědomím v procesu života, v jednotlivých etapách. Příčinu rozvoje a pokroku člověka nalézá v problémech a komplikacích, které člověk ve svém životě potká. Nesnáze a životní překážky se vážou na jednotlivé věkové období jedinců. Jung uvádí, že jistoty vzniká právě na základě existence pochybností, stejně tak jako výsledky na experimentech. Problémy, se kterými se jedinec setkává a pracuje na nich od narození po celou dobu života, jsou dle Junga smyslem, díky kterému se vyvíjíme.⁷⁹

Narozením dítěte začíná první etapa lidského života, kterou je dětství. Jeden z prvních důležitých mezníků v osobnosti člověka je uvědomění si vlastní já, kdy dítě se již přestane oslovovat ve třetí osobě. Puberta, další velké období v životě člověka, je charakteristická

---

⁷⁷JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

⁷⁸Tamtéž.

⁷⁹JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

odpoutáním se od rodičů. Po jejím ukončení nastává období mládí, které je spojeno s vyšší mírou problémů, které vyplývají z odpovědnosti a nároky života. Jung uvádí časté vnitřní kolise spojené s tímto obdobím, jsou jimi například vysoké nároky, pocity méněcennosti nebo silná přesvědčení, ideály, názory. I následující období, datované kolem čtyřicítky, je plné významných změn v životě člověka. Patří sem až deprese a neurotické obtíže, které, dle Junga, souvisí s významnou proměnou duše. Klíčovým aspektem je tu nevědomí, které zapříčiní pozvolnou změnu zájmů, zásad, přesvědčení i charakteru. Spojitost lze hledat i s procesem stárnutí, resp. touhou zůstat mladým, ohlazením se do minulosti a nepřijetím budoucnosti. I přes to by člověk měl spatřovat poslání i v druhé polovině života a mít stále své cíle, ke kterým může směřovat do konce svých dnů.⁸⁰

Prostupující všemi etapami lidského života je utváření osobnosti jedince. Celý lidský život s biologickými, duchovními i sociálními aspekty je potřeba k rozvinutí lidské celistvosti. Rozvoj osobnosti je přirozený proces, je spojen s životní cestou, jenž si člověk zvolí. S čím souvisí také volba životního povolání a poslání. Jung poukazuje na důležitost poslechnutí svého vnitřního hlasu a nalezením a naplněním hodnot, jenž symbolizují smysl života.⁸¹

2.4 Jungovo chápání smrti

Jung byl přesvědčen, že stárnoucí člověk se připravuje na smrt. Proces umírání nastává dávno předtím, než samotná smrt. Velký rozdíl spatřuje mezi smrtí starého a mladého člověka. Staří lidé mají strach ze smrti, na rozdíl od mladí už neočekávají od života další smysl, cíl, budoucnost. V mladém věku se člověk obává spíše samotného života než smrti. Jung zastává přesvědčení, že je důležité a pro život prospěšné spatřovat smrt jako paralelu k životu. Smrt pak představuje naplnění smyslu života a cíl, nikoliv pouhý zánik a konec. Dokonce tvrdí, že pokud člověk nechce dojít ke svému cíli – smrti, jakoby ani nechtěl žít. Nechce dosáhnout vrcholu života.⁸²

V kontextu smrti a duše člověka Jung zastává názor, že obvyklá touha po vyřešení nedořešeného před smrtí, dokazuje, že duše není k umírání lhostejná. Tyto tendence urovnat si všechny záležitosti, Jung přisuzuje nevědomí člověka.⁸³

---

⁸⁰JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

⁸¹Tamtéž.

⁸²Tamtéž.

⁸³Tamtéž.

Dále si také kladl otázku, proč lidé nevnímají **smrt stejně významně jako narození**. Pokud se mladý člověk téměř půl života připravuje na rozvoj své existence, z jakého důvodu nelze na druhou část života nahlížet jako na přípravu na svůj konec. Zdůrazňoval také, že pokud staré neodejde, nové nemůže zrodit. Obavy ze smrti však považuje za přirozené, stejně jako silné vnímání každého okamžiku života, ve chvíli rostoucího strachu ze smrti.⁸⁴ V těchto okamžicích se od přírody staří lidé na smrt připravují, vzpomínají na svůj život, někdy dokonce mění svůj charakter. Náznaky konce mohou spatřovat také v různých symbolech z nevědomí jako jsou sny nebo vzpomínky.⁸⁵

Jung o těchto signálech mluví jako o něčem z čeho máme mít respekt, zároveň se však nemáme obávat každého snu. Uvádí také několik takových příkladů – například sen o hrobu a posledním výdechu, který měl krátce před zjištěním smrti své přítelkyně. Nejen sny ale i vzpomínky, které si člověk z čista jasna vybaví, mohou následně symbolizovat podobnou událost, která se odehrává na jiném místě. Některé takové sny Junga utvrzovaly v jeho postoji na **posmrtný život**. Zároveň podotýká, že nic, co nemůžeme potvrdit rozumem, není jisté. Avšak právě vzpomínky a sny jako jakési předvídání nás vede k názorům, že existuje život po smrti. Postupně také došel k závěru, že můžeme předpokládat existenci psyché i po fyzické smrti. Zamýšlí se také nad otázkami relativity času a prostoru. V momentu, kdy se čím více vzdaluje vědomí, relativita je směřována k neprostorovosti a bezčasovosti.⁸⁶

Pozitivní v myšlence posmrtného života spatřuje Carl Gustav Jung ve smíření člověka se smrtí. Lidé tak žijí mnohem klidněji, pokud věří, že smrtí končí pouze jedna etapa a začíná nová, nekonečně dlouhá. Představy o tomhle světě často symbolizují vysněný prostor – ráj. Ten si však sám Jung nepřipouští a při zamyšlení nad existencí něčeho takového si spíše představuje svět podobný tomu reálnému se všemi klady i mínusy. **Kladný postoj k smrti** můžeme pozorovat u mnoha kmenů, kde se smrtí je spojen radostný rituál. Například Indové shledávají smysl umírání v reinkarnaci, která následuje. Idea této teorie spočívá v koloběhu života. Jakmile se člověk narodí, prožije svůj život a zemře, narodí se v jiném těle a prožívá svůj život znovu.⁸⁷

---

⁸⁴JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

⁸⁵JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

⁸⁶Tamtéž.

⁸⁷JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

3 Jednotlivec a společnost

Vnímání jednotlivce a společnosti už bylo z části představeno v předchozí kapitole, neboť se jedná o pojmy, které prostupují celou psychoanalytickou tvorbou Carla Gustava Junga. Následující kapitola si však klade za úkol představit základní Jungovou teorii pojmů vědomí, nevědomí a kolektivní nevědomí. Jedná se o výrazy, které jsou v díle Junga zásadní. Dalo by se říct, že veškeré Jungovo učení se váže právě na tuhle oblast. V přímé souvislosti třetí kapitola představí také Jungovo chápání archetypů.

3.1 Jungovo chápání vědomí a nevědomí

Pojmy vědomí a nevědomí byly z části představeny v první kapitole ve spojitosti s dílem Carla Gustava Junga. Častokrát se objevovaly také v problematice pojetí duše. Podle Junga lidská psychika zahrnuje celou naši bytost. Skládá se ze dvou navzájem protikladných ovšem doplňujících sfér – **vědomím a nevědomím**.⁸⁸

Obě prochází skrze naše **Já**. Jednoduše řečeno je vědomí to, co si uvědomujeme. Je ovlivněno naší duší, a to ve sklonech, náladách a rozhodnutích. Řadí a organizuje naše myšlenky a pocity. „Vědomí je úhrn funkcí a aktivit, které udržují duševní obsahy ve vztahu k vědomému já. Vědomí není totožné s psyché; psyché je pojem širší, zahrnující jak vědomí, tak nevědomí.“⁸⁹

Lidské **vědomí** není závislé na věku nebo na stupni psychologického vývoje. Úroveň bdělého vědomí nastává již v prenatálním období vývoje. Než se dítě narodí vnímá a reaguje zejména na sluchové podněty. Vědomí je také možné definovat jako „pole“, co Jung nazývá „empirickou osobností“, to je naše vlastní osobnost, kterou si uvědomujeme a prožíváme. „Já“ se nachází uprostřed tohoto pomyslného pole. Je také rozhodující činitel vědomí. Určuje, zda psychické obsahy zůstanou ve vědomí a které budou „**vytěsněny**“. Jung využívá tento Freudův termín, který lze popsat jako obranný mechanismus. Jedná se o obsahy nepříjemné, bolestivé nebo nekompatibilní s ostatními obsahy. V některých případech je

---

⁸⁸JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

⁸⁹SHARP, Daryl. *Slovník základních pojmů psychologie C.G. Junga*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. ISBN 80-85880-39-3, s. 163.

možné je znovu zpřístupnit do vědomí.⁹⁰ Jung tento proces popisuje, jako růst energie obsahů a ty se stanou vědomími – nadprahovými. Naopak již zmíněné vytěsnění – ztráta energie učiní obsahy podprahové.⁹¹

„Jungova mapa psyché je protkána sítí asociací spojujících různé vědomé psychické obsahy. Všechny jsou buď přímo anebo nepřímě spojené s centrem vědomí – s jáským vědomím.“⁹² Já je ohniskem vědomím člověka, který určitě, jakým směrem a kam se má ubírat naše vědomé jednání. Díky němu jsme schopni činit skutky a rozhodovat se v rozporu s instinkty, jako je pud sebezáchovy, instinkty rozmnožování i kreativity. Já je důležitým činitelem při organizaci a využívání velkého vědomého materiálu. Aktivita těla, úroveň bdělosti a vědomí je způsobena tím, že já zaregistruje nějaký podnět – vnitřní psychický nebo vnější. Jung neodpovídá na otázku, zda se Já v průběhu života podstatně mění, avšak zastává názor, že jeho jádro je pevné a stabilní, odolává času. Tohle tvrzení přibližuje příkladem, kdy dospělí člověk nalezne „své dětské já“. Jedná se o uvědomění, že stále uvnitř jsme dětmi.⁹³

Zajímavý je i **vývoj jáství**, kdy od raného dětství probíhá objevování našeho Já. Zhruba do druhého roku o sobě dítě hovoří ve třetím rodě, než začne používat slovíčko „já“. Dochází tím k počátku sebeuvědomění. I přes to, že člověk přemýšlí o svém Já až v průběhu vývoje, samotná existence a organizace vědomí funguje už dávno předtím. Jung říká, že uvědomění probíhá celý život a má několik stádií. Na určitém stupni tohoto vývoje vzniká kolem centra vrstva, která symbolizuje kulturní prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Jung jí označuje jako **kulturní vrstvu**, ta představuje normy a zvyky v rodině nebo škole. Do kulturního obsahu Jung řadí také vlastní **jméno**. Je to důležitá součást vědomí, která je vysoce stabilní v čase. Ještě více než jméno je s Já spojeno tělo. **Vztah těla a Já** je hluboce zakořeněn. Tímto silným spojením Jung vysvětluje strach ze zániku Já, jakmile zanikne fyzická schránka člověka. On sám je však přesvědčen, že Já není příliš omezováno tělesnem.⁹⁴ *„Podle Junga psyché není jen „produktem“ těla, není jen jakýmsi výstupem chemických procesů v mozku nebo jiných*

---

⁹⁰STEIN, Murray. *Jungova mapa duše: úvod*. Přeložil Veronika HUBLOVÁ. Brno: Emitos, 2016. ISBN 978-80-87171-51-6.

⁹¹JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

⁹²STEIN, Murray. *Jungova mapa duše: úvod*. Přeložil Veronika HUBLOVÁ. Brno: Emitos, 2016. ISBN 978-80-87171-51-6, s. 26.

⁹³STEIN, Murray. *Jungova mapa duše: úvod*. Přeložil Veronika HUBLOVÁ. Brno: Emitos, 2016. ISBN 978-80-87171-51-6.

⁹⁴Tamtéž.

*podobných fyzických dějů. Důvodem je skutečnost, že se psyché podílí na mysli či duchu a jako taková může, a skutečně to někdy činí, překonat hranice fyzického těla.*⁹⁵

Jung užívá ještě další termín – **Pravé Já**. Jedná se o spojení obou dílčích psychických systémů, tedy vědomí a nevědomí. Pokud se člověku podaří tento průsečík, Jung hovoří o dokonalém, kompletním jedinci. Podaří se ovšem jen vyvoleným. Proces spočívá v postupném poznávání a přibližování se k obsahům psychiky. Stěženi je pak podle Junga zejména být ochoten poznat sám sebe, jací opravu jsme od přírody, nikoliv jací bychom chtěli být.⁹⁶

Jak už bylo naznačeno, Já se účastní obou sfér – vědomí i nevědomí. Představené vědomí tvoří pouze malou část lidské psychiky, oproti nevědomí. Jung uvádí, že vědomí je produktem pozdější diferenciaci. Nevědomí ve srovnání s vědomím je obrovské, Jung využívá abstrakci nekonečného moře, které vše obklopuje jako nevědomí, vědomí pak v této představě popisuje jako malý ostrůvek.⁹⁷ Vědomí se vyvíjí z nevědomí. Jung tak dokazuje fakt, že první léta života nezanechávají žádné vzpomínky. Podle něj je to způsobené neuvědoměním si vědomého já, které se formuje v psychice dítěte až později. Na rozdíl od vědomí, které pracuje se vzpomínkami a zkušenostmi ze života, nevědomí vlastní spoustu obsahů, které jsou nám skryty.⁹⁸

Na rozdíl od Sigmunda Freuda, který **nevědomí** popisoval jako vytěsněné obsahy – ty mohly být na úrovni vědomí nýbrž tělo je směřovalo do nevědomí, Carl Gustav Jung shledává nevědomí také jako na materiál, který prahu vědomí nikdy nedosáhl.⁹⁹ Nevědomí vykazuje proměnlivost. Jeho obsahem je například všechno, co víme, ale nemyslíme na to, je to zapomenuto. Dále to, co vnímají naše smysly, ale vědomí na tyto smyslové podněty nereaguje. Jedná se o skupinu obsahů, které již byly vědomé v minulosti – uvědomělé a mohou se stát znovu vědomími. Nevědomí stav je pak hodně podobný instinktům a pudům,

---

⁹⁵STEIN, Murray. *Jungova mapa duše: úvod*. Přeložil Veronika HUBLOVÁ. Brno: Emitos, 2016. ISBN 978-80-87171-51-6, s. 31.

⁹⁶JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

⁹⁹JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1998. ISBN 80-85880-18-0.

kde je typický automatismus a nízká ovladatelnost. Tím se dostáváme k podstatnému členění Jungové teorie.

3.1.1 Osobní a kolektivní nevědomí

Obsahy nevědomí vymezuje Jung jako osobní a kolektivní.¹⁰⁰ Rozdílné obsahy těchto „zón“ nevědomí však nelze zcela diferencovat. Vystupují většinou společně, ve **vzájemném propojení**. Nelze je striktně oddělovat, jelikož jejich hranice jsou ve stálém pohybu.¹⁰¹

Již zmiňované vytěsněné, zapomenuté, potlačené zážitky a také podprahově vnímané obsahy jsou součástí **osobního nevědomí**. To představuje část nevědomí, která je pro jedince osobně získaná, citově zbarvená, avšak nezůstala v aktivním vědomí. Obsahy osobního nevědomí byly ve vědomí potlačeny nebo zapomenuty. Tuhle pomyslnou vrstvu nevědomí označuje Jung jako povrchovou. Tvoří intimitu duševního života jedince.¹⁰²

Hlubší vrstva – **kolektivní nevědomí** je vrozené a na rozdíl od osobního nevědomí nevychází z individuální zkušenosti. Jeho obsahem jsou zděděné vlastnosti, které jsou zhruba pro všechny stejné, mají všeobecný charakter. Bez vědomé motivace pobízí k činnosti, nejsou ovladatelné vůlí.¹⁰³ K teorii kolektivního nevědomí vedlo Junga přesvědčení, že některé psychologické fenomény není možné vysvětlit pouze na základě zkušenosti jedné osoby.¹⁰⁴ Jedná se o sny a fantazie, které nejsou osobního charakteru, nevychází z individuální zkušenosti, která by byla zapomenuta nebo vytěsněna, nýbrž mají neosobní charakter a nelze je vysvětlit z předchozí zkušenosti. Lze je označit jako strukturální prvky lidské duše. Klíčové pro něj byly výsledky jeho **psychoterapeutické praxe**, kdy u svých pacientů rozpoznával sny a fantazii opakující se v totožné motivy.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

¹⁰¹JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹⁰²JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴SHARP, Daryl. *Slovník základních pojmů psychologie C.G. Junga*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. ISBN 80-85880-39-3.

¹⁰⁵JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

Jung definoval kolektivní nevědomí jako „... *mohutnou dědičnou duševní podstatou vývoje lidstva, znovuzrozenou v každé individuální struktuře.*“¹⁰⁶ Usazené zkušenosti našich předků označuje Jung jako podprahové vjemy. Ty jsou obsahem našeho nevědomí. Příběhy a prožitky našich předků z dávných dob představují poselství, které jsou nám zprostředkovány právě pomocí snů.¹⁰⁷ Právě tyto motivy a symboly dodávané sny, fantaziemi a vizemi signalizují propojení nejhlubších psychických vrstev. Jung je charakterizuje jako významné a dominující v celém psychickém životě. Zpočátku je pojmenoval jako „**praobrazy**“ (nebo podle J. Burckhardta „původní obrazy“) a to v roce 1912. O pět let později jako **dominanty kolektivního nevědomí** a v roce 1919 je už nazývá **archetypy**.¹⁰⁸

3.2 Archetypy nevědomí

V předchozí kapitole byly vysvětleny základní pojmy díla Carla Gustava Junga vědomí a nevědomí. Větší část pak byla věnována zejména jeho výkladu nevědomí, kde stěžejní tematikou bylo Jungovo dělení na osobní nevědomí a kolektivní nevědomí – právě této hluboké vrstvě lidské psychiky bude věnována tato podkapitola. Ta má za úkol představit archetypy, tzv. praobrazy, tedy obsah kolektivního nevědomí.

Pojem **archetyp**, jak už bylo popsáno výše, zavádí na počátku 20. století. Význam archetypů Jung odvozuje od pozorování opakujících se mýtů, pohádek, snů, fantazií, ale i v bludech a deliriích se stejným motivem, jež nazývá **archetypické představy**. Ty se objevují pořád a kdekoliv. Archetypická představa vychází z archetypu, který vychází nevědomé zděděné „předformy“. Samotný archetyp, i za předpokladu že je součástí struktury psyché, je sám o sobě nenázorný a není přístupný vědomí.¹⁰⁹

Jung uvádí možné rozlišení mezi archetypem „pro sebe“, který existuje v každé psychice, a archetypem aktualizovaným. Ten je již vnímán vědomím a vystupuje jako archetypový

---

¹⁰⁶JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992, s. 20.

¹⁰⁷JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

¹⁰⁸JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹⁰⁹JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

obraz. Archetyp lze tedy vnímat jako statický v praobraze, ale také jako dynamický činitel, který vstupuje do činnosti vědomí.¹¹⁰

Všechny lidské projevy, kterou jsou typické pro povahu člověka, mají základ v archetypu. Je možné i vytvořit **hierarchii archetypů** na základě toho, zda náleží celému lidstvu nebo větší či menší skupině lidí.¹¹¹ Jung tuto skutečnost manifestuje následujícím způsobem: „*Tak jako prarodiče své potomstvo, mohou i archetypy ze sebe vydávat současně děti a děti dětí, aniž by ztratily svou prapůvodní podobu.*“¹¹²

Vědomé obsahy jsou pro člověka ovlivnitelné vůlí, čím je umožněno řízené třídění a uspořádání těchto obsahů. Na rozdíl od obsahů nevědomí, ve kterém archetypy tvoří **nezávislý a vůlí neovladatelný řád** s centry a silovými poli. Uspořádání obsahů a jejich působení není obvykle srozumitelné. Často může ovlivnit vědomí zcela opačným způsobem, dle Junga tyto momenty mohou uchránit před nesprávným hodnocením. Jungova koncepce charakterizuje archetyp nejen jak vždy světlý, správný, ale také s temnou stránkou. To činí zásadní rozdíl oproti Platonovým ideám, které jsou archetypům připodobňovány. Na Platonovu ideu je tedy možné nahlížet jako na praobraz dokonalého světa.¹¹³

Následující podkapitoly představí jednotlivé důležité archetypy – archetyp Stínu a Persony, archetyp Anima a Animy, archetyp Velké matky, archetyp Moudrého starce a archetyp Bytostného (pravého)já.

3.2.1 Archetyp Stínu a Persony

Archetyp stínu a persony jsou v úzké spojitosti. **Persona** označuje v původním významu hereckou maskou. Na základě ní diváci rozeznávali hranou roli. V přeneseném významu je tedy persona **maska**, přes kterou člověk působí na ostatní. Díky masce společnost nepoznává opravdovou povahu člověka, působí na něj určitým dojmem masky. Tato ochrana tak slouží jako pomyslný štít. Skrze personu se chce člověk jevit určitým způsobem pomocí sociálních rolí. Sociální prostředí tak silně působí na člověka – člověk pak jedná na základě očekávání

---

¹¹⁰JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž, s. 23.

¹¹³JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

společnosti. Persona se projevuje v sociálních vztazích, v komunikaci mezi lidmi, ale také odráží náš pohled na sebe samotné.¹¹⁴

Na základě zmíněné charakteristiky je možné považovat personu za něco zcela individuálního. Jung ji však představuje jako kolektivní psyché, které svou individualitu pouze předstírá.¹¹⁵ Celá Jungova definice zní: „*Persona je komplex funkcí, který vznikl za účelem hladkého přizpůsobení, není však identický s individualitou; vztahuje se výhradně na vztah k objektům, k okolí.*“¹¹⁶ Také ji popisuje jako jakýsi **kompromis mezi společností a individuem**, v tom, jak se člověk projevuje. Částečně se tak podřizuje požadavkům společnosti. Společnost naopak vyžaduje a očekává splnění role, jak nejlépe je to možné.¹¹⁷

Jung popisuje fungující personu na základě třech faktorů. Jedná se o ideální Já, tedy „sebeobraz“, který každý člověk vlastní a přibližuje se k němu. Dalším faktorem je celkový obraz, který vytváří okolí člověka, podle jejich ideálů. Za třetí to jsou fyzicky i psychicky podmíněné danosti. Ty udávají hranice mezi splněním ideálu Já a okolního světa. Na těchto faktorech závisí správné využití persony, v opačném případě, ve chvíli, kdy nefunguje jedna či více podmínek, se stává persona překážkou. Nerovnováha faktorů způsobí například silně „masového člověka“, a to v případě zvýšené funkce kolektivních rysů, nebo naopak člověka podivínského, samotáře, rebele, který vzniká převahou vlastního ideálního sebeobrazu. Jung však poukazuje také na jiná nebezpečí. Dle něj je zásadní, aby nedocházelo k automatizaci persony, ve smyslu, že už není možná její propustnost – skryté individuální vlastnosti musíme alespoň tušit. Správně fungující persona je oddělitelná a dokáže se přizpůsobit daným okolnostem (jednání, určitá společenská akce, ...) a to zcela přirozeně a téměř vědomě – spojení persony se **superiorní funkcí vědomí**. Persona tedy není pouze představitelem psychických vlastností, ale spadají pod ní také formy našeho jednání, vystupování, chůze, vnější vzhled – oděv, účes, typický úsměv, pohled atd.¹¹⁸

---

¹¹⁴JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

¹¹⁵JUNG, Carl Gustav. *Osobnost a přenos: výběr z díla III*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1998. ISBN 80-85880-18-0.

¹¹⁶JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992, s. 18.

¹¹⁷JUNG, Carl Gustav. *Osobnost a přenos: výběr z díla III*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1998. ISBN 80-85880-18-0.

¹¹⁸JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

V Jungově pojetí archetypu **stínu** jsou obsahem temné nemorální stránky našeho Já. Ta se dá také nazvat jako **odvrácená tvář** naší osoby. Pocity k nám tyto nepříjemné, negativní, zlé části nepatří, avšak jsou neodlučitelné a jsou součástí naší celosti.¹¹⁹ Archetyp stínu „...představuje obecně lidskou temnou stránku v nás, v každém člověku existující strukturální predispozici k temnému a méněcennému.“¹²⁰

Poznání vlastního stínu dle Junga patří k procesu sebepoznání, ačkoliv je to mimořádně obtížné a vyžaduje velkou míru morální odhodlanosti. S poznáním souvisí následné **přijetí vlastního stínu**, které je dle Junga nutností. Integrace stínu jej učiní vědomím a zároveň krokem k celosti (ne ve smyslu dokonalosti).¹²¹ Seznámení s vlastním stínem přispívá k duševnímu růstu, obraz světa je pak jasnější a barevnější.¹²²

Stín by neměl být však chápan pouze v negativním slova smyslu. Kromě temné, odvrácené strany morálky naší duše, vykazuje také pozitivní kvality a s nimi spojené reakce, ve smyslu tvůrčích **impulsů a instinktů**.¹²³

3.2.2 Archetyp Anima a Animy

V archetypální pojmu animy či archetypální pojmu animuse jsou jakési nevědomé předpoklady, které tíhnou k **opačnému pohlaví**. V animě se v různé míře objevuje její nevědomé zmužnění, naopak u animy ženská nevědomost. Jung vysvětluje tyto archetypy následovně: „*Anima je personifikace ženské povahy v nevědomí muže a animus je personifikace mužské povahy v nevědomí ženy.*“¹²⁴

Větší počet genů určitého pohlaví označuje pohlaví člověka (muž, žena), menší počet genů způsobují určité chování a vlastnosti, jež jsou typické pro pohlaví druhé. Nevědomí obraz zděděný po předcích z dávných dob způsobují, že každý **muž má v sobě obraz ženy**

¹¹⁹KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie: [směry – metody – výzkum]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-179-7.

¹²⁰JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992, s. 59.

¹²¹JUNG, Carl Gustav. *Osobnost a přenos: výběr z díla III*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1998. ISBN 80-85880-18-0.

¹²²JUNG, Carl Gustav. *Aion: příspěvky k symbolice bytostného Já*. Přeložil Petr PATOČKA. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2003. ISBN 80-85880-25-3.

¹²³JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.

¹²⁴JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X, s. 309.

a naopak. Dle Junga se však u muže jedná pouze o jednu ženu, na rozdíl od žen, která ve svém nevědomí nese obraz více mužů.¹²⁵ Obrazy předků prostřednictvím zkušeností předků s opačným pohlavím dopomáhají člověku k porozumění. Zatímco anima je charakteristická jemností a citlivostí, anima Jung považuje za racionálního, mocného a bezcitného.¹²⁶

Archetyp **animus** prochází následujícími **stádii vývoje**. Nejprve se objevuje ve fantaziích a snech, například v podobě atleta, svalovce, netvora – to představuje symbol pro ztělesnění fyzické síly. V následujícím stádiu se animus představuje s iniciativou plánovat činy. Ve třetím stádiu je dáván do souvislosti s učitelem nebo duchovním. Nejvyšší, poslední stádium představuje animus významem duchovním a u ženy hraje roli prostředníka mezi vědomím a nevědomím.¹²⁷

Stejně tak u **animy** Jung představuje čtyři vývojové etapy. V prvním stádiu tzv. Evy je anima stejná s vlastní matkou. Muž je k ženě připoután silnou vazbou. Následuje období Heleny. Tato mytologická postavu zobrazuje kolektivní sexuální obraz, ve smyslu ideálu. Předposlední stádium Marie projevuje duchovní oblast. Stádium je také typické pro vznik dlouhodobých vztahů. Čtvrté, závěrečné stádium Sofiá zobrazuje průvodkyni muže po jeho vlastním vnitřním životě. Nevědomé obsahy jsou poskytnuty vědomí a pro muže se stávají vodítkem pro nalezení smyslu života.¹²⁸

Kromě projevů těchto archetypů prostřednictvím snů, vizí a fantazie, představuje Jung také jejich **vnější rozměr**. Ten přichází ve chvíli, kdy se člověk s opačným pohlavím v našem blízkém okolí stane symbolem určitého prvku našeho nevědomí, avšak mi nerozeznáváme, že to přichází z našeho nitra.¹²⁹ Na úrovni nevědomí je tak anima, animus stejně jako ostatní archetypy virtuální obraz bez konkrétního obsahu. Ve chvíli spojení s empirickými

---

¹²⁵JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

¹²⁶KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie: [směry – metody – výzkum]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-179-7.

¹²⁷SHARP, Daryl. *Slovník základních pojmů psychologie C.G. Junga*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. ISBN 80-85880-39-3.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

zkušenostmi je probuzen k činnosti. Dle Junga není vyloučená existence individuálních vzpomínkových dědictví společně s těmi kolektivními.¹³⁰

Jung spatřuje v evropské kultuře zásadní problém ve spojitosti s teorií archetypu animy a anima. Dle něj je duševní obraz opačného pohlaví hluboce zakotven v nevědomí, což způsobuje jeho rostoucí vliv. Vlivem naší kultury je muž spatřován za ctnostného bez projevení femininních rysů. U žen naopak je nevhodné projevit maskulinně. Důsledkem u mužů je pak silné prosazení ženského nevědomí v podobě hledání partnerky vyhovující právě obrazu jeho ženského já. Žena, které je schopna plně přijmout projekci jeho duše. U žen je důsledkem pojetí, že vše mužské je více cenné než ženské.¹³¹

Další fenomén, který Jung odkrývá, je spojitost **potlačeného vlivu animy, anima** se změnou projevů jedince v průběhu času. „*Stávají-li se muži ve stáří zženštilými a ženy agresivními, je to vždy známkou toho, že část psyché, která má být odvrácená do nitra a tam působit, je obrácena k vnějšímu světu, poněvadž tito lidé promeškali příležitost přiznat svému nitru v pravý čas realitua uznání, které mu náležely.*“¹³² Dle Junga je volba partnera právě závislá na našem vlastním nevědomím. Partneři pak představují naší nevědomou část osobnosti. Při uvědomění této skutečnosti přestáváme projektovat vlastní chyby na svého partnera. Dále také díky poznání části duše, jenž představuje opačné pohlaví, získáváme do moci své emoce a afekty. Druhé pohlaví ztratí tajemno, neboť podstatné rysy poznáme proniknutím do nevědomí. Partnerství se tak stane méně „zamilovaností“, protože již není schopen se v druhém „ztratit“, naopak je jedinec schopen hlubšího pouta a vědomého se odevzdání. Tento proces je však dle Junga klíčovým až v druhé polovině lidského života. Počátky partnerství tak přisuzuje spíše tělesnému spojení, později až tomu psychickému.¹³³

---

¹³⁰JUNG, Carl Gustav. *Osobnost a přenos: výběr z díla III*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1998. ISBN 80-85880-18-0.

¹³¹JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹³²Tamtéž, s. 64.

¹³³JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

3.2.3 Archetyp Velké matky

Archetyp Velké matky vychází z náboženské koncepce ve smyslu mateřské bohyně. Z psychologického hlediska je typická forma tohoto archetypu **matka, babička, i nevlastní matka, chůva, tchýně a Matka Boží**.¹³⁴

Ve smyslu širšího pojetí představuje archetyp matky církev, půdu, les, město, univerzitu, jeskyni, pramen, zahradu, strom, dělohu atd. Charakteristické jsou vlastnosti jako **pečující, dobrotivá, snášenlivá**. Dále poskytující ochranu, potravu, místo proměny, znovuzrození a další.¹³⁵ Nejpodstatnější jsou však, dle Junga, následující tři znaky, a to: „*pečující a živící dobrota, její orgiastická emocionalita, její podsvětní temnota*“.¹³⁶

Dle Junga je patrný silný vliv zkušenost s vlastní matkou. Širší archetyp pak vychází z mytologie. Důkazem jsou výpovědi, kde fantazie překračuje hranici osobní zkušenosti s matkou. Dokonce se může zobrazovat v podobách jako je čarodějnice, zvíře nebo lidožroutky atd. Takto projevující se archetypy mohou způsobovat počátek neuróz. Archetyp matky Jung považuje za základ tzv. **mateřského komplexu**.¹³⁷ Komplex lze obecně označit jako odštěpený vědomí emoční šok nebo trauma do nevědomí. Nejčastější příčinou jsou pak zejména morální konflikty.¹³⁸ V případě mateřského komplexu shledává Jung rozdíl, pokud se jedná o dceru nebo syna. Pokud se jedná o **dceru**, mateřský komplex se vyznačuje „čistěji“. Ženské instinkty jsou buď zesílené nebo naopak zeslabené. Jung vymezuje čtyři typy. Jedná se o **hypertrofii mateřského prvku, vystupňování erótu, identita s matkou a obrana proti matce**, kdy každý se projevuje určitým způsobem.¹³⁹

V případě hypertrofie mateřského prvku dochází k zesílení mateřského instinktu, ve smyslu plození, rození a výchovy dětí. A to na úkor vztahu s mužem. Žena silně upřednostňuje děti před partnerem, a to až do závislosti a lpění na dětech. Druhý typ – vystupňování erótu je mateřský instinkt potlačen. Dochází tak k žárlení ze strany dcery na matku a touze

¹³⁴JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

¹³⁵JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

¹³⁶ Tamtéž, s. 193.

¹³⁷JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

¹³⁸ JUNG, Carl Gustav. *Základní otázky analytické psychologie a psychoterapie v praxi*. Přeložil Alena BERNÁŠKOVÁ. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-11-3.

¹³⁹JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

po vítězstvím nad ní. V návaznosti pak ve vztazích dcery vyhledávají partnery, kteří jsou ženatí. Opět je cíl směřován na rozvrácení vztahu. Ženy tohoto typu často střídají své partnery, protože většinou po vítězství, tedy rozvrácení vztahu, žena muže, přesto opouští. Třetím typem Jung označuje dcery, které z důvodu úzkosti ze zodpovědnosti a mateřství, žijí ve stínu matku. Ta pak v podstatě žije život za ní, dcera je na ní fixována. Posledním typ, jenž Jung vymezuje, je mateřský komplex obrany proti matce. Jedná se o typickou situaci, kdy dcera nechce být za žádných okolností jako matka. Život tak směřuje v obraně proti matce.¹⁴⁰

U **syna** je mateřský komplex a jeho následky poněkud složitější. Kromě archetypu matky na něj působí také archetyp animy. Působení matky na syna může mít pozitivní vliv. Příkladem jsou vyšší míra empatie, smysl pro estetiku, vnímavost nebo ochota k obětem za spravedlnost. Naopak mohou být příčinou pro homosexualitu, donchuanismus (v každé ženě hledá svou matku) nebo impotenci.¹⁴¹

3.2.4 Archetyp Moudrého starce

Archetyp Moudrého starce lze charakterizovat, dle Junga, pomocí vlastností jako jsou znalost, reflexe, vhled, moudrost, důvtip a intuice. Jung o něm hovořil jako o duchovi, který představuje **znalost a moudrost**. Posiluje člověka a vede ho vstříc vnitřním bojům. Postava Moudrého starce se objevuje i u žen, a to prostřednictvím jejího anima. Představuje tak pomáhající skrytou sílu bystrosti a ducha.¹⁴²

Znázornění probíhá především prostřednictvím krále, mudrce, šamana, kněze, mága, vůdce, kouzelného pohádkového stařečka nebo i svůdce v negativním slova smyslu.¹⁴³

3.2.5 Archetyp Bytostného (pravého) já

Cesta k Bytostnému Já probíhá **procesem individuace**. Jejím smyslem je osvobození bytostného já od obalů osoby a nevědomých obsahů.¹⁴⁴ Za Bytostné Já Jung považuje celost,

---

¹⁴⁰JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

¹⁴¹Tamtéž.

¹⁴²HOPCKE, Robert H. *Průvodce po sebraných spisech C. G. Junga*. Přeložil Jan ČERNÝ. V Brně: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994. ISBN 80-900-802-9-4.

¹⁴³ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4.

¹⁴⁴JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

zahrnující vědomé já i to nevědomé. Jde o uzavření osobního zrání.¹⁴⁵ Cesta individuace pomáhá člověku stát se jedinečnou bytostí, jednotného vlastního já a s tím spojená realizace smyslu individuálního života. Ačkoliv se jedná o přirozený a autonomní proces, může být utlumen nebo skryt. Proces se vyskytuje v každém jedinci, ačkoliv si to neuvědomuje a probíhá **v průběhu růstu a stárnutí**. Probíhá při aktivaci obsahů nevědomí, zkoumání struktury psýché jednotlivými vrstvami až po samotné jádro, centrum.¹⁴⁶

Jak už bylo zmíněno, **pravé Já** – tak nazývá Jung **spojení** obou dílčích psychických systému, tedy **vědomí a nevědomí**. To však znamená těžkou úlohu, která se podaří zvládnout jen vyvoleným. Aby se proměna mohla uskutečnit, je nutná koncentrace na střed, která je však vystavena našim živočišným instinktům nevědomí.¹⁴⁷ „*Identifikace s těmito impulsy by znamenala nechat se pudovostí ovládat bez jakýkoliv zábran, útěk před nimi zase jejich úplně potlačení; žádoucí je však něco docela jiného, totiž uvědomit si je a uznat jejich realitu, čímž pak automaticky ztrácejí svou nebezpečnost.*“¹⁴⁸ Nevědomím obsahům je tak důležité porozumět a přiřčenit je k vědomí.¹⁴⁹

Přesvědčení, že psychologický vývoj vedoucí až k samotnému konečnému stavu je zároveň jistotou konce bolesti a utrpení, Jung popírá. Bolest a konflikty patří k životu, jsou přirozené pro každého jedince. Opak štěstí tedy není správné vnímat jako nemoc. Ta vzniká stejně jako komplexy až v případě, že chceme těmito nesnázím uniknout.¹⁵⁰ V této souvislosti Jung uvádí zásadní rozdíl mezi potlačením a vytěsněním: „*potlačení odpovídá vědomému morálnímu rozhodnutí, zatímco vytěsnění je značně nemorální tendence zbavovat se nepříjemného*“.¹⁵¹

Vědomí Já, které projde touto cestou sebepoznání, již není malé a citlivé, nýbrž má účast na širším světě. Na rozdíl od citlivého a egoistického já s obavami, nadějí, přáním již není ovlivňováno nevědomím. Stává se objektem spojeným se světem. Vědomí se tak s nevědomím doplňuje, nestojí proti němu a společně tvoří pravé Já, centrum

---

¹⁴⁵KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie: [směry – metody – výzkum]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-179-7.

¹⁴⁶JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹⁴⁷Tamtéž.

¹⁴⁸Tamtéž, s. 67.

¹⁴⁹JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹⁵⁰Tamtéž.

¹⁵¹Tamtéž, s. 67.

psychické celosti.¹⁵² Na archetyp bytostného já Jung nahlížel jako na archetyp celistvosti, který je nadřazen a organizuje psychické jáství.¹⁵³

Na závěr je možné shrnout, že **archetypy** jsou něco jako **duševní síly**, které nelze přehlížet, ale zároveň je nemůžeme zcela pochopit. Existence archetypů je potencionální. Jsou pro duši ochránce, ale v případě jejich narušení i nebezpečím prostřednictvím neuróz a psychóz.¹⁵⁴ Vzniklé neurotické nebo psychotické poruchy se dají připodobnit zanedbaným a špatně ošetřovaným tělesným orgánům nebo orgánovým funkčním systémům.¹⁵⁵ Archetypy tu dle Junga byly po tisíciletí a stále budou. Mají pevný základ, ale přes to se mění v průběhu času a lze je chápat různými způsoby. Nesmí se však stát hmotnou podobou, tím by zanikly.¹⁵⁶

---

¹⁵²JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹⁵³HOPCKE, Robert H. *Průvodce po sebraných spisech C. G. Junga*. Přeložil Jan ČERNÝ. V Brně: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994. ISBN 80-900-802-9-4.

¹⁵⁴JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

¹⁵⁵JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹⁵⁶JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

4 Chápání morálky, dobra a zla v díle C. G. Junga

Kapitola čtvrtá má za úkol stručně představit chápání morálky Carla Gustava Junga. Nastíněno bude pojetí dobra a zla v díle Junga. Nosným tématem se stává svědomí, jenž je v otázce morálky klíčové.

Morálka lze obecně charakterizovat jako soubor hodnot, norem a vzorců chování, které nějakým způsobem ovlivňují vztahy mezi jednotlivci nebo skupinami lidí. Respektování probíhá formou vynucených sankcí, jež mohou mít charakter sociální kontroly, ale mohou vycházet i z právního ukotvení.¹⁵⁷ „Morálka také bývá charakterizována jako schopnost rozlišovat dobro a zlo a v těchto intencích jednat, ...“¹⁵⁸

Z morálky také vychází tzv. mravní cíle a ideály. Oproti právu jsou morální normy převážně nepsané a jejich výklad a systém dodržování závisí na vnitřním vztahu jednotlivce k dané normě. Klíčové je pak právě **svědomí**, jenž zodpovídá za jedincovo rozhodnutí. Morální soudy jsou tak relativně autonomní. A to na rozdíl od mravů, u kterých převahuje vnější charakter norem a regulace chování.¹⁵⁹

Dle Junga je důležitá v souvislosti s morálkou také **svoboda**. Každý člověk je omezen určitým způsobem různými sklony, zvyklostmi, předsudky, pudy i komplexy. Síla morálky však vychází z přirozenosti, která není součástí žádného vnějšího omezení. Abychom byli svobodní, musíme tuto sílu poznat. Lidská duše má vrozenou funkci potlačovat a ovládat sama sebe, stejně jako odporovat zlu. Dle Junga je tedy mravnost v člověku již obsažena, není vštěpována zevnějškem. A to proto aby společnost lidí byla schopna soužití. Jung hovoří o tom, že pokud žijeme ve větším uskupení, pak ve větší míře zanikají individuální faktory a s nimi morálka. Čím větší společenství, tím větší je nemorálnost a hloupost. Jung tato velká společenství připodobňuje velkému, násilnému, hloupému zvířeti.¹⁶⁰

---

¹⁵⁷HAVELKOVÁ, Hana a Alena VODÁKOVÁ. Morálka. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, V. V. I., 2018 [cit. 2019-05-11].

Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mor%C3%A1lka>

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

Mezi základní ctnosti řadí skromnost, pokoru a také považuje za důležité **porozumění**. Porozumět člověku, je možné pouze za předpokladu, že rozumíme sami sobě. Stejně tak, dle Junga, není možné milovat, pokud sami sebe nemáme rádi.¹⁶¹

4. 1 Vnímání dobra a zla

Dle Junga nelze jasně stanovit, co je dobré a co zlé. I přesto, že lidé se to pokouší zjistit a stanovit. Jung tedy na tato otázky odpovídal, že pokud mluvíme o dobru nebo zlu, mluvíme vlastně o tom, co konkrétní mi považuje za dobré či zlé. Z čeho jasně vyplývá, že ne vše, co je pro někoho dobré, nemůže být pro jiného zlé. Záleží tedy na **individuální interpretaci** a také na **daných okolnostech**, konkrétní situaci.¹⁶² Každé dobro také může vytvořit zlo, stejně jako z každého zla může vzniknout nějaké dobro.¹⁶³

Je paradox, že dobro a zlo tvoří **jeden celek**, díky kterému vznikají různé úsudky. Některé teorie tvrdí, že se jedná o vnější duchovní síly. Obojí jsou hodnoty, které k člověku patří. Lidské činy a jednání jsou orientovány k dobru. Jung však připomíná, že to, co je dobré, nemusí být dobré natrvalo. Zlu bychom se měli samozřejmě vyvarovat, ale ne však popírat jeho existenci, protože každé dobro může mít i svou negativní stránku.¹⁶⁴ V souvislosti s tím, co bylo řečeno na začátku této kapitoly, Jung tvrdí, že k tomu, aby člověk zjistil, jaké dobro a zlo může činit, musí nejprve poznat sám sebe.¹⁶⁵

4. 2 Problematika svědomí

Dobro a zlo jsou spojeny se svědomím a výčitkami svědomí. Svědomí je součást vědomí. Jedná se o emoční a vědomou představu o motivech našeho jednání. Důležitým atributem svědomí je **vědomí hříchu**. Svědomí je složeno z volního aktu, popudu k jednání nebo nějakého soudu, jenž zahrnuje subjekt, díky kterému se předpokládá, co je pro mě dobré.¹⁶⁶

---

¹⁶¹JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

¹⁶² JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Přeložil Petr PATOČKA, přeložil Karel PLOCEK, přeložil Martin ŽEMLA. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2012. ISBN 978-80-85880-70-0.

¹⁶³JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

¹⁶⁶ JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Přeložil Petr PATOČKA, přeložil Karel PLOCEK, přeložil Martin ŽEMLA. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2012. ISBN 978-80-85880-70-0.

Člověk čelí svědomí, zda být poslušný a řídit se svého vnitřního hlasu. Dle Junga tak za svědomím nestojí mravní kodex, nýbrž spíš **lidské nevědomí**.¹⁶⁷ Svědomí tedy vychází z nevědomí, i přes to, že působí jako vědomé a záměrné jednání.¹⁶⁸ Existuje jak svědomí dobré i špatné, které ovšem Jung hodnotí pozitivně, protože slouží jako prostředek **sebekritiky**. Je složité mezi nimi stanovit hranici. Vedle svědomí individuálního nalezneme také svědomí lidstva.¹⁶⁹

Jung dále definuje pojem **synchronicita svědomí**. Jedná se o naše špatné svědomí bez existence nějakého popudu. Typická situace nastává při kontaktu s někým druhým, jenž on sám nemá za své chování špatné svědomí. To pak vztahujeme na sebe.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷JUNG, Carl Gustav. *Slova duše*. Praha: Vyšehrad, 2001. Moudrost světa. ISBN 80-7021-490-2.

¹⁶⁸ JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Přeložil Petr PATOČKA, přeložil Karel PLOCEK, přeložil Martin ŽEMLA. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2012. ISBN 978-80-85880-70-0.

¹⁶⁹JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

¹⁷⁰ JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Přeložil Petr PATOČKA, přeložil Karel PLOCEK, přeložil Martin ŽEMLA. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2012. ISBN 978-80-85880-70-0.

5 Pojetí víry a Boha v Jungově díle

Cílem následující kapitoly je představení Jungových názorů v oblasti víry, náboženství a Boha. Z počátku je pozornost věnována celkovému pohledu na tuto problematiku, zejména na odmítání víry v moderní době a následné důsledky, dále na význam náboženských rituálů a archetypického obrazu Božství a na rozdílná východiska teologie a psychoterapie. První podkapitola se orientuje na Jungovo osobní pojetí víry, druhá se zabývá archetypy a jejich rolí v psychologii náboženství.

Pojetí víry, Bůh a náboženství jsou dle Junga projevy lidské duše, jedny z nejobecnější, nejranější. Jedná se o fenomén, který v životě mnoha lidí hraje důležitou roli a jsou jejich nedílnou součástí. Náboženství, pak chápe především prostřednictvím slova „**religio**“, jenž představuje mocnosti, tedy Boha, bohy, ideje a další, které v nás vzbuzují potřebu uctívání nebo naopak respekt ve smyslu nebezpečnosti. Zdůrazňuje také, že dle jeho názoru se jedná o **postoj lidského vědomí**. Za klíčové považuje spíše psychologii náboženského člověka („homo religiosus“) než vyznání víry jako takové.¹⁷¹

Jung ve svých názorech zmiňuje také problematiku víry a moderního světa. Spatřuje velký problém v **odmítání víry moderním vědomím**.¹⁷² Mýty, zázraky a pověry založené na náboženské víře jsou vědecky objasněny, označovány za přežitky z minulosti, které vznikaly na základě úzkosti, nedostatečného vzdělání a zaostalosti. Nepotřebnost víry však Jung popírá na základě následujících poznatků. Dle něj v případě, že v lidském životě zanikne tradiční křesťanský obraz Boha, způsobí ztrátu pro religiózní potřeby psyché, jenž jsou trvalé v našem vnitřním životě.¹⁷³

Právě ukotvení náboženské víry ve středověku dávalo člověku pocit bezpečí a ochrany, zejména před bezprostředními vlivy nevědomí lidské duše. Tyto dle Junga metafyzické jistoty souvisí s volným prouděním psychické energie do vnějšího světa, které je při rozpadu těchto jistot omezeno. Nahromaděná energie v lidském nevědomí pak může způsobovat neurotické potíže. Jinými slovy, moderní člověk bez víry nemá vždy k dispozici vědecké zdůvodnění

---

¹⁷¹JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ, PLOCEK, Karel, ed. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2001. ISBN 80-85880-23-7.

¹⁷²JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.

¹⁷³STARÝ, Rudolf. *Potíže s hlubinnou psychologií: esejistická studie o analytické psychologii C.G. Junga*. Praha: Prostor, 1990.

a v životě se často dostane k situaci, kdy je nezbytná **víra** jako určitá **naděje**. Ať už je to víra v něco nebo v někoho, člověk potřebuje dokonalé vzory a vedení. Domníval se, že poté dojde ke zmocnění se vědomí formou nové ideje, fanatické posedlosti, vytvoření nových Bohů či „zbožštění“ vůdců.¹⁷⁴ Lidé se odmítáním víry vracejí zpět k surovosti, na základě které, v Antice víra vznikla.¹⁷⁵

Stejně důležité jsou také **náboženské rituály**, jejichž cílem je určitá očista. Jako příklad Jung uvádí křest dítěte. Ten symbolizuje odpoutání se od biologických rodičů prostřednictvím kmotrů, které představují ono duchovno.¹⁷⁶ Tento proces popisuje následovně: „... je vyvázán z absolutního vztahu ke svým rodičům a je zbaven pokušení vidět v nich prostřednictvím projekce archetypových obrazů všemohoucí pár.“¹⁷⁷

Náboženství jako i obecně víru považuje Jung za podstatu naší duše. Jeho životní síla, která přetrvává již několik tisíciletí, to dokládá, i přes to že náboženské výroky jsou málo pravděpodobné. Místo Boží existence Jung upřednostňuje spíše pojetí existence **archetypického obrazu Božství**. Tedy se jedná o pojem, obraz, který je proměnitelný v čase. Také zmiňuje, že idea Božství je ve vlastnictví duše a je nezbytná psychická funkce, všude přítomná ve vědomí nebo nevědomí. Stejně tak jako pro jednotlivce je náboženství významné i pro národ, a to ve smyslu vztahu mezi jeho náboženstvím a skutečným způsobem života.¹⁷⁸

Jung se domnívá, že naše podstata a způsob, jakým nahlížíme na určité věci, v duchovním slova smyslu, pochází z křesťanského středověku. Stejně tak jako naše myšlení, věda a historie.¹⁷⁹ Náboženskou víru považuje za dar z milosti a cestu ke spáse. I přes to, že není rozumem uchopitelné, působí na nás. Naše nevědomí je uznává jako univerzální psychickou podstatu.¹⁸⁰ „Každé rozšíření a zesílení racionálního vědomí nás však odvádí dál od pramenů symbolů a jeho převaha nám brání jim porozumět.“¹⁸¹

---

¹⁷⁴STARÝ, Rudolf. *Potíže s hlubinnou psychologií: esejistická studie o analytické psychologii C.G. Junga*. Praha: Prostor, 1990.

¹⁷⁵JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

¹⁷⁶STARÝ, Rudolf. *Potíže s hlubinnou psychologií: esejistická studie o analytické psychologii C.G. Junga*. Praha: Prostor, 1990.

¹⁷⁷Tamtéž, s. 141.

¹⁷⁸JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.

¹⁷⁹Tamtéž.

¹⁸⁰JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*.

Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

¹⁸¹Tamtéž, s. 77.

Dalším tématem, jenž se nabízí z oblasti víry a náboženství v díle Junga, jsou rozdílná **východiska křesťanské teologie a psychoterapie**. Dle něj jsou cíle náboženství intrapsychické a ty jsou velmi podobné cílům psychoterapie. Za největší komunikační problém považuje to, že mnohdy stejný jazyk chápe teolog a empirický vědec zcela odlišně. Příkladem může být slovo Bůh. Zásadní také shledává to, že on se především zajímá o ověření skutečných psychických faktů s jejich pravidelným výskytem, zatímco teologie se zabývá spíše rovinou abstraktní, která dle Junga nemá tak velký význam.¹⁸²

5. 1 Jung a jeho osobní vyznání

Jungův osobní vztah k víře byl pravděpodobně poznamenán **rodinným prostředím**. Náboženský vliv byl silný, avšak rozporuplný. I přes silné působení otce, ale i jiných rodinných duchovních, se u mladičkého Junga objevovala jistá nedůvěřivost vůči Ježíši. A to zejména díky podivnému snu, který se mu zdál mezi třetím a čtvrtým rokem života. Ten se odehrává na kamenném schodišti, po kterém schází dolů. Poté objeví kulaté obloukové dveře se závěsem. Za nimi spatřuje zlatý trůn, na kterém je cosi obrovského z kůže a lidského masa. Součástí byla i hlava, avšak bez obličeje pouze s jedním okem. Náhle uslyší svou matku, která mu říká, že je to lidožrout. Tento sen měl v paměti dlouho, před spaním cítil úzkost a díky němu nikdy nepřijal Ježíše Krista, právě ve spojitosti s touhle obludou.¹⁸³

Jak už bylo představeno v první kapitole, Jung se v dětství cítil být dvěma osobnostmi. Osobnost „*Číslo 1*“ představovala vzorného žáka, zatímco osobnost „*Číslo 2*“ byla vyspělejší, a spíše než ke společnosti, jí to táhlo k přírodě, zvířatům a Bohu. Sny, které prožíval, pak považoval právě za přístup k Božské mysli, prostřednictvím osobnosti „*Číslo 2*“. Díky tomu se vzdaloval nejen svým vrstevníkům, ale také církvi a tím pádem i svému otci.¹⁸⁴ Nenacházel však ani cestu k Bohu. K obřadu svatého přijímání šel s nedůvěrou a averzí ke kostelu. Nechtěl však tak rychle náboženství zanevřít, proto se začal orientovat na **odborné poznatky o Bohu**, díky kterým chtěl nalézt vztah s Bohem.¹⁸⁵

---

¹⁸²JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴STEVENS, Anthony. *Jung*. Přeložil Štěpán KOVAŘÍK. Praha: Argo, 1996. Osobnosti (Argo). ISBN 80-7203-012-3.

¹⁸⁵JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998.

O něco později ještě před samotnou dospělostí si už Jung zcela uvědomuje utrpení a zkaženost, která na světě existuje. Pokládal si otázku, proč je svět nedokonalý a zkažený, když Bůh je nejvyšší dobro. Ve spojitosti s tím se začal zajímat také o **d'ábla**, jenž pro něj představoval výtvar samotného Boha, neboť jsou spolu propleteni.¹⁸⁶

Jung během své letité praxe zastává názor, že Bůh je jakýsi komplex, o kterém lze mluvit jako o iluzi a psychickém faktu. Odmítá vše, co nějakým způsobem souvisí s vírou a nikdy nemluví o Boží existenci, protože v roli vědce se pokouší vyhýbat něčemu, co zasahuje hranice vědy. Pokud hovoří o Bohu, hovoří o **Božím obrazu**, který je relativní. Zároveň také uvádí, že se považuje za křesťana, nýbrž je přesvědčen, že křesťanství v dnešní podobě nepředstavuje poslední pravdu. V chaotické době mu vývoj křesťanství přijde nudný.¹⁸⁷

Náboženský obraz vztahuje k osobnímu zážitku – k **setkání s Bytostným Já**. Tímto zážitkem je člověk v úžasu a udivení, zároveň pociťuje důvěru. Právě tyto individuální zážitky jsou obsahem církevních dogmat, jako například příběhy lidí s Duchem, Bohem, ... Vedou nás také k porozumění, jak se máme přiměřeně chovat. Tuto sílu také staví do pozice nevědomí. Přichází s myšlenkou, že nevědomí není pouze část mysli jedince, ale síla, která přichází do naší mysli. Ve spojitosti s miněnými zážitky, Jung také upozorňuje na následující. Člověk může být silným zážitkem natolik pohlcen, že není schopen si připustit, že je jejich tvůrcem.¹⁸⁸

Významný Jungův názor, díky kterému se dostával do opozice teologům, souvisí s pojetím svaté Trojice. Na základě svých poznatků usilovat o její rozšíření. Dle něj je součástí také d'ábel, vznikla by tedy **Čtveřice**. D'ábla shledává jako kontrast ke Kristu, jako je peklo k nebi. Kromě toho měl být také prvním Božím Synem a až druhým Kristus.¹⁸⁹ Tato myšlenka také potvrzuje Jungův názor, že považuje za důležité, změnit přístup ke zlu. Stejně jako archetyp Stínu, by měl být přijat a měli bychom znát jeho místo v životě.¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998.

¹⁸⁷ JUNG, Carl Gustav, STARÝ, Rudolf, ed. *C. G. Jung, Sto dopisů: výběr z korespondence*. Praha: Sagittarius, 1996. ISBN 80-901898-3-0.

¹⁸⁸ JUNG, Carl Gustav, MOORE, Robert L., ed. *C. G. Jung a křesťanská spiritualita: sborník reflexí teologů, psychologů a religionistů*. Praha: Portál, 1998. Spektrum (Portál). ISBN: 80-7178-195-9.

¹⁸⁹ HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-047-4.

¹⁹⁰ JUNG, Carl Gustav, MOORE, Robert L., ed. *C. G. Jung a křesťanská spiritualita: sborník reflexí teologů, psychologů a religionistů*. Praha: Portál, 1998. Spektrum (Portál). ISBN: 80-7178-195-9.

Ve své životní praxi došel také Jung k přesvědčení, že náboženství má velký vliv na duševní zdraví, odvozeně pak užíval pojem **duchovní zdraví**. Právě tyto dva aspekty dle něj naplňují smysl života.¹⁹¹ Úzký vztah zdraví a náboženství Jung promítal i do své psychiatrické práce. Při jeho terapii hrál důležitou roli. Pacienty, kteří potlačovali nebo stále nenašli vztah k víře, léčil právě oživením náboženského života. Náboženství se tak stalo nenahraditelným zdrojem pro práci s duševně nemocnými.¹⁹²

5. 2 Archetypy a jejich role v psychologii náboženství

Archetypy jako takové již byly charakterizovány v dřívějších kapitolách. Cílem následující kapitoly je představení způsobu, jakým jsou duševní archetypy vyobrazovány v rituálech a mýtech. Carl Gustav Jung díky svému zkoumání primitivních národů došel k závěru, že archetypy jsou pozůstatky zkušenostního dědictví živočišného druhu. „*Bůh je archetyp*.“¹⁹³ „*Jung se domnívá, že všechna polyteistická náboženství mají svůj původ v oblasti animy a anima, zatímco monoteistická náboženství se zakládají na archetypu bytostného já*.“¹⁹⁴ Spojení víry, náboženství s archetypy vyvolalo značnou vlnu nesouhlasu teologů vůči Jungovi.

Archetyp animy spojuje s říší bohů. Životní dobro a zlo symbolizuje právě anima vyobrazená v podobě hada v ráji, kde se střetává s nevinným člověkem. Čeho se anima dotkne stává se nebezpečné a záhadné. V Antice anima představovala bohyni nebo čarodějnici, později ve středověku spíše královnu nebes nebo matku církve.¹⁹⁵

Dalším archetypem, který Jung zmiňuje ve spojitosti s vírou a náboženství je **archetyp stínu**. Ten udává do souvislosti s konáním Ježíše Krista. Dle Junga Ježíš také bojoval se svým „špatným“ já v podobě satana. Také pomáhal a měl soucit s lidmi, jež nesli vědomě svůj

---

¹⁹¹ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4.

¹⁹²JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998.

¹⁹³JUNG, Carl Gustav, MOORE, Robert L., ed. *C. G. Jung a křesťanská spiritualita: sborník reflexí teologů, psychologů a religionistů*. Praha: Portál, 1998. Spektrum (Portál). ISBN: 80-7178-195-9.

¹⁹⁴STEIN, Murray. *Jungova mapa duše: úvod*. Přeložil Veronika HUBLOVÁ. Brno: Emitos, 2016. ISBN 978-80-87171-51-6, s. 106.

¹⁹⁵JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

stín.¹⁹⁶ **Archetyp Moudrého starce**, který je spojován s osobnostmi jako je učitel, mistr, kněz atd. Podstatné je, že přináší člověku osvícení.¹⁹⁷

Archetyp Bytostného Já hraje, dle Junga, klíčovou roli v náboženství. Jak už bylo řečeno v předchozí části práce, archetypy Bytostného Já představují cíl individuace a jsou mu podřízeny všechny další archetypy, tedy celé kolektivní nevědomí. Řídí a organizuje lidské zážitky a vytváří tak obraz Boha sám.¹⁹⁸

---

¹⁹⁶ JUNG, Carl Gustav, MOORE, Robert L., ed. *C. G. Jung a křesťanská spiritualita: sborník reflexí teologů, psychologů a religionistů*. Praha: Portál, 1998. Spektrum (Portál). ISBN: 80-7178-195-9.

¹⁹⁷ JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.

¹⁹⁸ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4.

6 Využití tématu v hodinách výchovy k občanství a společenských věd

Závěrečná kapitola si klade za úkol stanovit možnosti využití díla Carla Gustava Junga v hodinách výchovy k občanství a společenských věd. A to jak v hodinách na základní škole, tak především na gymnáziích, popřípadě jiných středních školách. Uvedeny budou některé tematické celky a na ně navazující očekávané výstupy, jež mohou zahrnovat Junga a jeho poznatky.

Osobnost a celoživotní dílo Carla Gustava Junga jsou známy napříč celé společnosti v různé míře. Zejména z pohledu psychologie a psychoanalýzy. U **žáků základních škol** je využití tohoto tématu pouze částečné. Troufám si říct, že jen výjimečně se můžeme setkat přímo s tématem, jež zahrnuje osobnost Junga jako takovou. Avšak samostatné poznatky jsou jistě uchopitelné i v této věkové kategorii. Učivo základních škol vychází z národního dvoustupňového kurikula, jež se skládá z Rámcového vzdělávacího programu a Školního vzdělávacího programu, který z Rámcového vychází a je s ním v souladu. Pokud do tohoto Rámcového vzdělávacího programu nahlédneme, budeme v případě výchovy k občanství směřovat ke vzdělávací oblasti **Člověk a společnost**, jež vybavuje žáka dovednostmi a znalostmi pro jeho aktivní zapojení se do společenského života. Vzdělávací obor Výchova k občanství se pak přímo zaměřuje na společenské vztahy a orientaci a začlenění se žáků do sociální reality.¹⁹⁹

Jedním z možných Jungových témat je zcela jistě typologie osobnosti – extrovert, introvert. Jsou to témata poměrně snadno uchopitelná a využitelná pro žáky základní škol. Vzdělávací obor Výchova k občanství nabízí následující výstupy, v rámci kterých je téma možné realizovat. Jsou to očekávané výstupy: „*objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám*“, navazující učivo je: „*lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití, podobnost a odlišnost lidí, vnitřní svět člověka*“. Podoba konkrétní hodiny má pak nespočet možných podob. Můžeme využít skupinové práce, práce s textem, diskuzi či jiné

---

¹⁹⁹MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: [file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/RVP-ZV_2017___erven-2%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/RVP-ZV_2017___erven-2%20(2).pdf)

aktivizující metody, které vhodnou formou poskytnou základní informace o dělení osobností na introverty a extroverty. Téma je dobře zpracovatelné zejména pro zahrnutí afektivních cílů ve smyslu zapojení své vlastní osoby a spolužáků při práci s typologií.²⁰⁰

Ve výuce na **středních školách**, zejména na **gymnáziích** je využitelnost tématu o něco větší. Kromě zmíněné typologie osobnosti, lze zahrnout i složitější Jungovy teze. Zejména jeho postavení v rámci hlubinné psychologie, základní informace o jeho osobnosti, případně možné rozdílné názory s Freudem. Do učiva je možné zakomponovat některé pojmy z Jungovy filozofie, jako je rozdíl mezi vědomím a nevědomím, charakteristika kolektivního nevědomí a Jungovo pojetí archetypů. Všechna tyto témata lze zprostředkovat pomocí aktivizačních metod a podat je studentům z pohledu každodenního života.

Konkrétní očekávané výstupy v Rámcovém vzdělávacím obsahu pro gymnázia, které se vztahují na daná témata jsou: *„objasní, proč a jak se lidé odlišují ve svých projevech chování, uvede příklad faktorů, které ovlivňují prožívání, chování a činnost člověka, využívá získané poznatky při sebepoznávání, poznávání druhých lidí, volbě profesní orientace“*. Zprostředkovány jsou prostřednictvím učiva: *„podstata lidské psychiky – vědomí; psychické jevy; procesy; stavy a vlastnosti, osobnost člověka – charakteristika osobnosti; její typologie“*. Dále pak nacházíme vhodné výstupy v části Úvod do filosofie a religionistiky, konkrétně: *„rozliší hlavní filozofické směry, uvede jejich klíčové představitele a porovná řešení základních filozofických otázek v jednotlivých etapách vývoje filozofického myšlení“*.²⁰¹

Další z možností je využití tématu v rámci Průřezových témat, zejména pak v **Osobnostní a sociální výchově**. Realizace je tak možná buď v rámci vzdělávacích oblastí nebo například prostřednictvím projektů, seminářů, kurzů atd. Tematické okruhy vhodné pro zahrnutí Jungových poznatků shledávám například: *„Sebepoznání a sebepojetí – já jako zdroj informací o sobě; druzí jako zdroj informací pro mně; moje psychika, co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování; můj vztah k sobě samému, zdravé a vyrovnané*

---

²⁰⁰MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: [file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/RVP-ZV_2017___erven-2%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/RVP-ZV_2017___erven-2%20(2).pdf)

²⁰¹MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. Praha, 2007 [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: [file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/RVPG-2007-07_final%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/RVPG-2007-07_final%20(1).pdf)

sebepojetí; poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě, rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech; chyby při poznávání lidí, komunikace – cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání; dovednosti pro verbální i neverbální sdělování, hodnoty, postoje, praktická etika –analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí, ...“.²⁰²

Jungovy názory a poznatky jsou nesmírně zajímavé zejména z důvodu, že se jedná o nahlédnutí do duše člověka. Dle mého názoru právě tyto témata žáci i studenti rádi akceptují a zajímají se o ně, neboť tím poznávají sebe samé. Při správném zařazení a uchopení jsou témata Jungovy analytické psychologie v hodinách výchovy k občanství a společenských věd přínosem stejně jako samotná osobnost Carla Gustava Junga.

---

²⁰²MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: [file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/RVP-ZV_2017___erven-2%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/RVP-ZV_2017___erven-2%20(2).pdf)

ZÁVĚR

Cílem práce bylo zjistit a analyzovat vybrané poznatky celoživotního díla Carla Gustava Jung. Jako jeden z představitelů hlubinné psychologie a psychoanalýzy se stal významným a uznávaným psychiatrem, který díky své praxi došel k důležitým poznatkům z oblasti lidské psychiky a jejíhovějšího ale i vnitřního působení na člověka i na společnost. Témata lidského nevědomí, kolektivních archetypů, duše, morálky a dalších jsou přínosná pro celou společnost.

Práce se věnovala zejména Jungova pojetí člověka, společnosti, morálky, lidské duše, víry a dobra a zla. První kapitola charakterizovala Jungův život. Od dítěte mapovala důležité momenty, které formovaly Junga a jeho dílo. Další část představila pojetí duše z pohledu Junga. Její různá pojetí, rozdílnost s pojmy duch a psýché. Součástí byl také rozvoj osobnosti a její typologie. Byly vysvětleny klíčové pojmy – vědomí, nevědomí, kolektivní nevědomí, archetypy, lidská morálka a její vliv na svědomí a také pojetí dobra a zla. V tématech víry a Boha byly vymezeny Jungovy názory na vliv moderní doby na náboženství a archetyp Boha, společně s významem víry a Boha samotného Junga. Závěrečná část tvořila přehled možného využití tématu na základních a středních školách.

Ze zjištěných informací je patrné, že lidská psychika je nekonečný labyrint, jenž obsahuje spoustu tajemství a zajímavostí. Carl Gustav Jung patří mezi osobnosti, které se pokusily o nahlédnutí a pochopení tohoto záhadna. Tato práce představila některá témata, které však tvoří jen pouze jednu část z velkého množství Jungova vědění.

PRAMENY A LITERATURA

- 1) HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-046-6.
- 2) HAYMAN, Ronald. *Život C.G. Junga*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-047-4.
- 3) HOPCKE, Robert H. *Průvodce po sebraných spisech C. G. Junga*. Přeložil Jan ČERNÝ. V Brně: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994. ISBN 80-900-802-9-4.
- 4) HUNT, Morton M. *Dějiny psychologie*. Vydání čtvrté. Přeložil Renáta MLÍKOVSKÁ, přeložil Ivo MÜLLER. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0898-3.
- 5) HYDE, Maggie. *Jung*. Vyd.1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-454-0.
- 6) JACOBI, Jolande. *Psychologie C. G. Junga: Edice Psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.
- 7) JUNG, Carl Gustav. *Aion: příspěvky k symbolice bytostného Já*. Přeložil Petr PATOČKA. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2003. ISBN 80-85880-25-3.
- 8) JUNG, Carl Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0543-9.
- 9) JUNG, Carl Gustav. *Duše moderního člověka*. Přeložil Karel PLOCEK. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-087-X.
- 10) JUNG, Carl Gustav. *Osobnost a přenos: výběr z díla III*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1998. ISBN 80-85880-18-0.
- 11) JUNG, Carl Gustav. *Slova duše*. Praha: Vyšehrad, 2001. Moudrost světa. ISBN 80-7021-490-2.
- 12) JUNG, Carl Gustav. *Základní otázky analytické psychologie a psychoterapie v praxi*. Přeložil Alena BERNÁŠKOVÁ. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-11-3.
- 13) JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Vyd. 2. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-14-8.
- 14) JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.
- 15) JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1998. ISBN 80-85880-18-0.
- 16) JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ, PLOCEK, Karel, ed. *Výbor z díla*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2001. ISBN 80-85880-23-7.

- 17) JUNG, Carl Gustav a Helmut BARZ. *Výbor z díla*. Přeložil Petr PATOČKA, přeložil Karel PLOCEK, přeložil Martin ŽEMLA. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2012. ISBN 978-80-85880-70-0.
- 18) JUNG, Carl Gustav a Ondřej FAFEJTA, MCGUIRE, William J. a R. F. C. HULL, ed. *Rozhovory s C.G. Jungem*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0914-0.
- 19) JUNG, Carl Gustav a Aniela JAFFÉ. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. V Brně: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-178-7.
- 20) JUNG, Carl Gustav, MOORE, Robert L., ed. *C. G. Jung a křesťanská spiritualita: sborník reflexí teologů, psychologů a religionistů*. Praha: Portál, 1998. Spektrum (Portál). ISBN: 80-7178-195-9.
- 21) JUNG, Carl Gustav, STARÝ, Rudolf, ed. *C. G. Jung, Sto dopisů: výběr z korespondence*. Praha: Sagittarius, 1996. ISBN 80-901898-3-0.
- 22) KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie: [směry – metody – výzkum]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-179-7.
- 23) KOHOUTEK, Rudolf. *Dějiny psychologie pro pedagogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4540-8.
- 24) PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0871-X.
- 25) ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4.
- 26) SHARP, Daryl. *Slovník základních pojmů psychologie C.G. Junga*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. ISBN 80-85880-39-3.
- 27) STEIN, Murray. *Jungova mapa duše: úvod*. Přeložil Veronika HUBLOVÁ. Brno: Emitos, 2016. ISBN 978-80-87171-51-6.
- 28) STEVENS, Anthony. *Jung*. Přeložil Štěpán KOVAŘÍK. Praha: Argo, 1996. Osobnosti (Argo). ISBN 80-7203-012-3.
- 29) STARÝ, Rudolf. *Potíže s hlubinnou psychologií: esejistická studie o analytické psychologii C.G. Junga*. Praha: Prostor, 1990.
- 30) ŠIROKÝ, Hugo. *Analytická psychologie C.G. Junga*. Brno: Bollingenská věž, 1990. ISBN 80-900200-0-3.

ELEKTRICKÉ ZDROJE

- 1) HAVELKOVÁ, Hana a Alena VODÁKOVÁ. Morálka. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, V. V. I., 2018 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mor%C3%A1lka>
- 2) MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: [file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8b-bwe/TempState/Downloads/RVP-ZV_2017__erven-2%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8b-bwe/TempState/Downloads/RVP-ZV_2017__erven-2%20(2).pdf)
- 3) MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. Praha, 2007 [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: [file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8b-bwe/TempState/Downloads/RVPG-2007-07_final%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/uzivatel/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8b-bwe/TempState/Downloads/RVPG-2007-07_final%20(1).pdf)
- 4) RAFAILOV, Boris. Filosofické aspekty v díle C. G. Junga [online]. Brno, 2009 [cit. 2019-04-09]. Available from: <https://theses.cz/id/shyi5g/>. Doctoral theses, Dissertations. Masaryk University, Faculty of Arts. Thesis supervisor prof. PhDr. Jaroslav Hroch, CSc.
- 5) VESELÁ, Eva. Carl Gustav Jung. *Reflex* [online]. 2005 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73837/carl-gustav-jung.html>.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jiřina Vymazalová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce	PhDr. Petr Zima, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Pojetí člověka, společnosti a morálky C. G. Junga
Název práce v angličtině:	C. G. Jung's Conception of Human, Society and Morals
Anotace práce:	Práce je zaměřena na životní dílo Carla Gustava Junga a jeho pojetí člověka, společnosti a morálky. Cílem práce je analyzovat vybrané poznatky v rámci analytické psychologie v oblastech lidské duše, společnosti, morálky, dobra a zla, víry a Boha. Práce předkládá možné využití tématu v hodinách výchovy k občanství a společenských věd.
Klíčová slova:	Carl Gustav Jung, analytická psychologie, morálka, duše, osobnost, archetypy, vědomí, nevědomí, kolektivní nevědomí
Anotace v angličtině:	This thesis is aimed on life-work of Carl Gustav Jung and his conception of Human, Society and Morals. The aim of the thesis is to analyse certain findings in the field of an analytical psychology, in particular human soul, society, morality, good and bad, faith and God. The thesis introduces several possibilities of usage of the topic in the lessons of civics and social sciences.
Klíčová slova v angličtině:	Carl Gustav Jung, analytic psychology, morals, spirit, personality, archetypes, consciousness, unconscious, collective unconscious
Rozsah práce:	56
Jazyk práce:	Český jazyk